

Kilden, Landlyst & Ladegården

**En BIKVA-evaluering af tre længerevarende
boformer for særligt udsatte personer i Århus Amt**

Driftsområdet for Voksne Handicappede
Februar 2005

ÅRHUS AMT

Kilden, Landlyst og Ladegården
En BIKVA-evaluering af tre længerevarende boformer for særligt udsatte personer i Århus Amt

Driftsområdet for Voksne Handicappede, februar 2005.

Rapport udarbejdet af:
Evaluator Stinne Højer Mathiasen
E-Mail: shm@evaluering.aaa.dk

Rapporten kan bestilles ved henvendelse til:
Paoline Steffensen
Telefon: 8742 2477
E-Mail: pas@misbrugskon.aaa.dk

Forord

I forbindelse med udarbejdelsen af denne evalueringsrapport skal der rettes en tak til Sygekassernes Helsefond, der har støttet projektet økonomisk. Derudover takkes alle de personer, der har deltaget i undersøgelsen. Det drejer sig om beboerne, personalet og ledelsen på boformerne Kilden, Landlyst og Ladegården samt repræsentanter fra forvaltningen. For gennemlæsning og korrektur takkes Sine Møller Sørensen, Birgitte Thyme-Duvald og Paoline Steffensen.

Stinne Højer Mathiasen

Evaluator

Indhold

Resumé	1
1 Indledning	3
1.1 Formål	3
1.2 Baggrund	3
1.3 BIKVA-evalueringer	5
1.4 Læsevejledning	7
2 Kilden	10
2.1 Temaer: Kilden	11
Livet før og nu	11
Aktiviteter	12
Forholdet mellem personalet og beboerne	14
Forholdet mellem beboerne	16
Misbrug	17
De fysiske rammer	19
Økonomi	21
2.2 Sammenfatning: Kilden	22
2.3 Diskussionspunkter: Kilden	25
3 Landlyst	27
3.1 Temaer: Landlyst	28
Livet før og nu	28
Aktiviteter	30
Forholdet mellem personalet og beboerne	32
Forholdet mellem beboerne	34
Misbrug	35
De fysiske rammer	37
Økonomi	39
3.2 Sammenfatning: Landlyst	40
3.3 Diskussionspunkter: Landlyst	42
4 Ladegården	44
4.1 Temaer: Ladegården	45
Livet før og nu	45
Aktiviteter	47
Forholdet mellem personalet og beboerne	49
Forholdet mellem beboerne	52
Misbrug	53
4.2 Sammenfatning: Ladegården	55
4.3 Diskussionspunkter: Ladegården	57
5 De tre boformer	59
5.1 Sammenfatning og forvaltningens kommentarer	59
5.2 Diskussionspunkter: Alle tre boformer	63
Litteratur	66
Appendiks	67
Appendiks a: De tre boformers husordener	67
Appendiks b: Fremgangsmåde	69
Appendiks c: Personalets og ledelsens betegnelser for boformerne	70

Resumé

Denne evaluering dækker §§ 73 og 92 boformerne i Århus Amt: Kilden, Landlyst (begge oprettet i 2001) og Ladegården (oprettet i 2003). Evalueringen baserer sig på kvalitative interviews med 49 personer.

Siden boformernes etablering er der visiteret 36 personer til de i alt 28 pladser. Fem personer er afdøet ved døden og fire personer er frivilligt eller tvunget fraflyttet det samlede botilbud. Den nuværende beboergruppe består af 21 mænd i alderen 40 – 74 år (med en gennemsnitsalder på 54 år) og seks kvinder i alderen 36 – 61 år (med en gennemsnitsalder på 50 år).

Evalueringen af de tre boformer er udført efter BIKVA-metoden, som vægter brugernes subjektive kvalitetsvurderinger. Disse vurderinger er blevet af dækket gennem kvalitative interviews og bragt videre til personale, boformernes ledelse og forvaltningen, som har reflekteret over og diskuteret brugernes udsagn.

Evalueringen viser, at beboerne generelt oplever, at boformerne er en forbedring af deres livskvalitet. Et mere stabilt liv slår dog for en dels vedkommende over i kedsomhed. På den baggrund efterlyser beboerne flere relevante aktiviteter. Personale- og ledelsesgrupper anerkender beboernes oplevelse af kedsomhed. Der udtrykkes interesse for en løsning af problemet, men der er tydeligvis forskellige holdninger til problemets årsag og mulige løsning.

Beboerne udtrykker tilfredshed med personalet. Dog fremsættes kritik af, at personalet kan være utilgængeligt og intervererende. Personale- og ledelsesgrupper anerkender i vidt omfang, at beboernes oplevelse er reel. Det fremhæves imidlertid, at personalet har behov for tilbagetrækning, og at hensynet til den enkelte beboers værdighed og til den samlede beboergruppe kan kræve indgreb. Evalueringen viser også, at der er forskellige opfattelser af, hvordan personalet bedst relaterer sig til beboerne.

Beboerne udtrykker, at de har positive relationer til meget få medbeboere. Ofte omtales andre beboere i negative vendinger. I personale- og ledelsesgrupper fremhæves, at beboernes svære livssituation medfører lav empati og tolerance-tærskel. Personalet og ledelsen påpeger, at situationen er forbedret siden boformernes oprettelse, og at der tages hånd om situationer, hvor beboere nedgør hinanden.

Beboerne udtrykker positive vurderinger af, at de ikke bortvises selvom de har et misbrug, og at der er visse regler, som skal overholdes. I personale- og ledelsesgrupperne hersker en vis usikkerhed i forhold til håndteringen af beboernes misbrug. Mange har en erkendelse af, at misbruget er en integreret del af beboernes identitet og dagligliv, og mener derfor ikke, at der kan stilles krav om, at det stoppes. Samtidig er det dog også tydeligt, at der i personale- og ledelsesgrupperne eftersøges metoder, som gør det muligt at moderere beboernes misbrug.

På baggrund af evalueringsprocessen foreslås følgende spørgsmål som igangsættende for en diskussion af en kvalitetsudvikling af boformerne:

- Hvordan kan boformerne være rammen om liv, der på en og samme tid er stabile, udfordrende og afvekslende?
- Hvordan karakteriseres gode aktiviteter? Og hvad er succeskriteriet for beboernes deltagelse i sådanne aktiviteter?
- Hvordan kan boformernes særlige beboergruppe bedst forstås? Findes der i organisationen tilstrækkelig viden om beboergruppens svagheder og styrker?
- Hvordan foretages nødvendige indgreb samtidig med, at der udvises nødvendige hensyn til og respekt for beboerne?
- Hvilket udviklingsperspektiv ligger til grund for arbejdet på boformerne? Er boformerne at betragte som et tilbud til personer, der har tabt muligheden for udvikling, eller er det muligt at arbejde aktivt med et udviklingsperspektiv, som gør, at den enkelte beboer i sidste ende får et bedre liv?

1 Indledning

1.1 Formål

Denne rapport fremlægger resultaterne af en evaluering af §§ 73 og 92 boformerne Kilden, Landlyst og Ladegården. Evalueringen blev foretaget i efteråret 2004, og er foretaget efter den såkaldte BIKVA-metode, der vægter brugernes subjektive kvalitetsvurderinger som udgangspunkt for kvalitative interviews med personale- og ledelsesgrupper.

1.2 Baggrund

I 1999 gennemførte Driftsområdet for Voksne Handicappede i Århus Amt en undersøgelse, som havde til formål at afdække, hvor stort behovet var for oprettelsen af et alternativt plejehjem for socialt udsatte. Resultatet viste, at der på de eksisterende botilbud var en relativ stor gruppe beboere, der kunne betegnes som særligt belastede fysisk og psykisk, såvel som i misbrugs- og adfærdsmæssig forstand.¹

Undersøgelsen pegede især på to presserende problemer. For det første optog disse særligt belastede personer forholdsvis meget plads på de eksisterende botilbud, blandt andet fordi de var involveret i mange konflikter. For det andet fik gruppen ikke den omsorg og pleje, de havde behov for. De eksisterende botilbud var med andre ord ikke i stand til at rumme og tackle den svære persongruppe.² På den baggrund konkluderede undersøgelsen, at der var behov for:

”At etablere et tilbud for den gruppe, der både psykisk, fysisk, misbrugs- og adfærdsmæssigt, er karakteriseret af skismaet mellem at have et udtalt behov for omsorg, social kontakt, pleje og kontinuitet,

---

¹ Undersøgelsen, der fandt sted i Randers Kommune og Århus Kommune i perioden juli-oktober 1999, viste at der var i alt 114 personer som personalet på hhv. socialforvaltninger og i boformerne mente tilhørte målgruppen (der kan dog være gengangere, idet besvarelsene ikke er med cpr.nr. angivelser). Af de 114 personer havde de 68 på daværende tidspunkt ophold på en af amtets § 94 boformer (se ”Ansøgning om økonomisk støtte i 2000 til gennemførelse af hjemløseplanens initiativer med medfinansiering”).

² Heller ikke særtilbud som det private Blå Kors Plejehjem og de offentlige specialplejehjem Hestehaven og Cigaretten, blev vurderet som værende i stand til at rumme og tackle gruppen (Se ”Ansøgning om økonomisk støtte i 2000 til gennemførelse af hjemløseplanens initiativer med medfinansiering”).

men samtidig er en gruppe, der pga. adfærd og misbrug, ikke har adgang til dette. Gruppen kan ikke rummes i de eksisterende tilbud, der giver mulighed for langvarige/permanente ophold. Gruppen er i dag henvist til langvarige ophold på § 94 institutioner, forsøg på anbringelser i private omsorgsinstitutioner eller et liv på gaden. Ingen af de nævnte kan imødekomme gruppens behov.”³

I forlængelse af undersøgelsen blev der udviklet en ny type botilbud i Århus Amt. Konkret blev der oprettet 28 pladser fordelt på tre boformer beliggende forskellige steder i amtet: Kilden under Østervang i Tranbjerg (i 2001), Landlyst under Godrum nær Silkeborg (i 2001) og Ladegården i Randers (i 2003). Med fundament i §§ 73 og 92 i Serviceloven etableredes de tre boformer med det overordnede formål...

”... at øge livskvaliteten for denne socialt, helbreds-, bolig- og misbrugsmæssigt mest udsatte gruppe af borgere i Århus Amt”⁴

I tilknytning til denne formålsforklaring blev boformerne givet to særlige kendetegn, som stadig er synlige: Tilbudene er længerevarende, og i modsætning til de almindelige forsorgstilbud (drevet under § 94) bliver beboerne ikke bortvist, selv om de har et aktivt misbrug. Derudover tilstræbes:

- at beboergruppens tilstand ikke forværres,
- en grundig udredning af den enkelte beboer,
- at beboergruppen dagligt får mulighed for at få basismåltider,
- at den enkelte beboers personlige hygiejne højnes,
- tilstedeværelsen af sundhedsfaglig assistance,
- tilstedeværelsen af et højt kvalificeret personale, der kan rumme og tackle denne gruppe både i forhold til fysiske, sociale og psykiske problemer,

---

³ Se ”Ansøgning om økonomisk støtte i 2000 til gennemførelse af hjemløseplanens initiativer med medfinansiering”, side 1

⁴ Se ”Projektbeskrivelse for den alternative boform Ladegården».

- at tilbudet indholdsmæssigt formår at virke fastholdende og stabiliserende, samtidig med at det også kan forholde sig fleksibelt, og
- at tilbudets fysiske udformning matcher beboergruppens behov, og at tilbudet udgør et 'hjemmemiljø'.⁵

For at blive visiteret til et af disse nye botilbud skal en person være kendetegnet ved at have:

- et aktivt misbrug,
- fysisk funktionsnedsættelse, og
- en adfærd, der er så utilpasset, at vedkommende ikke kan indgå i normale sociale sammenhænge.

Derudover må beboerne ikke være diagnosticeret som lidende af en af de klassiske psykiatriske sygdomme, ligesom det er et visitationskriterium, at personen frivilligt lader sig indskrive.

Siden boformernes etablering er der visiteret 36 personer til de i alt 28 pladser. Fem personer er afgået ved døden og fire personer er frivilligt eller tvunget fraflyttet det samlede botilbud. Den nuværende beboergruppe består af 21 mænd i alderen 40 – 74 år (og en gennemsnitsalder på 54 år) og seks kvinder i alderen 36 – 61 år (og en gennemsnitsalder på 50 år).⁶

1.3 BIKVA-evalueringer

Den evaluering af Kilden, Landlyst og Kilden, som fremlægges i det følgende, er foretaget efter den såkaldte BIKVA-metode. Formålet har i tilknytning hertil været at erfaringsopsamle og vidensdele med henblik på en kvalitetsudvikling af de

---

5 Punkterne på listen er baseret på ”Ansøgning om økonomisk støtte i 2000 til gennemførelse af hjemløseplanens initiativer med medfinansiering” og ”Projektbeskrivelse for den alternative boform Ladegården”.

6 Tallene er baseret på informationer indhentet via afdelingslederne på de tre boformer samt dokumentet ”Bor på boform § 92: Kilden, Ladegården og på § 73: Landlyst/Godrum”, dateret den 9. september 2004. Efter evalueringens afslutning er der imidlertid sket to yderligere dødsfald. Disse fandt sted på Ladegården i nytårsdagene 2004/2005.

alternative boformer. Der har ligeledes været et ønske om at afprøve BIKVA-metodens potentiale.

“BIKVA” står for Brugerinddragelse I KVALitetsvurderinger og er oprindeligt udviklet indenfor det socialpsykiatriske område i Danmark i midten af halvfemserne. BIKVA-metoden er kendetegnet ved følgende:

- Der er tale om en brugerfølsom bottom-up tilgang. I modsætning til eksempelvis mange spørgeskemaundersøgelser er metoden udviklet med særligt henblik på at kunne inddrage brugernes subjektive kvalitetsvurdering. Konkret vil det sige, at ”brugerne definerer evalueringens problemstillinger og vurderer den sociale indsats ud fra egne oplevelser”, hvorefter ”relevante interessenter (f.eks. frontmedarbejdere, ledere og politikere) konfronteres med brugernes udsagn, vurderer de rejste problemstillinger og forholder sig til brugernes positive og negative kritik.”⁷
- Den er kvalitativ i sit udgangspunkt. Der lægges vægt på kvalitative gruppeinterviews med brugerne ‘nederst’ i systemet og de øvrige interessenter ‘opad’ i systemet.
- Metoden er lærings- og handlingsorienteret, blandt andet fordi ”der finder en løbende dialog og udvikling sted, og at evalueringen [kan] følges op af handling”.⁸

En BIKVA-evaluering forløber i følgende fire trin:

1. Den starter med et eller flere gruppeinterviews, hvor evaluatoren beder brugerne om at tilkendegive og begrunde, hvad de finder henholdsvis positivt og negativt i den indsats, de tilbydes. Der stilles et åbent spørgsmål, som ikke på forhånd leder brugerne i en bestemt retning. Eksempelvis kan evaluatoren spørge: ”Hvad synes du er godt eller skidt ved at bo her?”. Resultatet af interviewet vil være en række oplevelser og subjektive vurderinger af kvalitet.

---

⁷ Krogstrup 2003: side 11.

⁸ Ibid.

2. Som det andet trin udføres gruppeinterviews med frontmedarbejderne. Udgangspunktet er brugernes kvalitetsvurdering, som diskuteres i interviewet.
3. Som det tredje trin fremlægger evaluatoren udsagnene fra gruppeinterviewene med brugere og frontmedarbejdere for ledelsen (det kan være institutionsledere, forvaltningsledere eller ledere i samarbejdsorganisationer), med henblik på, at de i gruppeinterview drøfter brugernes og medarbejdernes udsagn.
4. Som det sidste trin i BIKVA-metoden fremlægger evaluatoren udsagnene fra gruppeinterviewene med brugere, frontmedarbejdere og ledelse for det politiske niveau med henblik på at få deres vurdering af årsagen til disse aktørers udsagn. Såfremt denne gruppe af interessenter definerer andre interessenter end dem, der allerede er inddraget, kan det være relevant at inddrage disse.

Den foreliggende evaluering har i store træk fulgt denne beskrivelse, dog med visse signifikante afvigelser. For det første har det ikke altid været muligt at anvende gruppeinterviews. Især viste det sig uhensigtsmæssigt at interviewe beboerne i grupper. Mange af dem har vanskeligt ved at indgå i sociale sammenhænge, og det blev derfor vurderet, at individuelle, kvalitative interviews var mere velegnet. For det andet har det politiske niveau ikke været inddraget. Evalueringen har primært koncentreret sig om beboere, ansatte og ledelse på de tre boformer. Dertil kommer, at forvaltningen også er blevet interviewet. Selvom interviewet med sidstnævnte spiller en mindre rolle i det følgende sikrede det, at det ønske om vidensdeling, som ligger i BIKVA-metoden, også omfattede den administrative ledelse. Forvaltningen var repræsenteret ved kontorchefen, den ledende misbrugskonsulent og den fuldmægtige ved Kontoret for Socialt Handicappede, Driftsområdet for Voksne Handicappede, Århus Amt.

1.4 Læsevejledning

I en BIKVA-evaluering er selve undersøgelsesprocessen vigtig, fordi denne proces indebærer, at viden deles mellem interessenterne, og refleksionsprocessen

startes. Rapportens formål er således først og fremmest at dokumentere og fastholde processen. I forlængelse heraf vil denne rapport fremlægge centrale temaer fra de udførte interviews på en organiseret og systematisk måde, og den vil fremdrage diskussionspunkter, som umiddelbart ser ud til at være relevante for den videre udvikling af området. Rapporten indeholder ikke en håndfast problemidentifikation med tilknyttede anbefalinger. Dette ville ikke være i BIKVA-metodens ånd.

Rapporten beskriver evalueringen af hver af de tre boformer i selvstændige afsnit:

I afsnit to beskrives evalueringen af Kilden. Beskrivelsen er struktureret efter temaer, som er udledt af interviewene med beboerne. Det drejer sig om kvalitetsvurderinger af 'livet før og nu', 'aktiviteter', 'forholdet mellem personalet og beboerne', 'forholdet mellem beboerne', 'misbrug', 'de fysiske rammer' og 'økonomi'. Hvert tema beskrives ud fra beboer-, personale- og ledelsesudsagn. Derefter følger en sammenfatning og et refleksionsafsnit, hvor der udpeges nogle spørgsmål, som kan indgå i den videre udvikling af Kilden.

I afsnit tre beskrives evalueringen af Landlyst. Denne beskrivelse er udformet på samme måde som ovenfor. Som det vil fremgå, kan beboerudsagnene også her tematiseres efter 'livet før og nu', 'aktiviteter', 'forholdet mellem personalet og beboerne', 'forholdet mellem beboerne', 'misbrug', 'de fysiske rammer' og 'økonomi'. Der er dog forskelle og nuancer i det indhold, som beboerne og personale- og ledelsesgrupperne giver disse temaer.

I afsnit fire beskrives evalueringen af Ladegården. Også her er strukturen den samme. Dog er der enkelte afvigelser i de temaer, som beboerne udpeger. Således kan beboerudsagnene her tematiseres efter 'livet før og nu', 'aktiviteter', 'forholdet mellem personale og beboere', 'forholdet mellem beboerne', 'misbrug', hvorimod hverken 'de fysiske rammer' eller 'økonomi' spiller en væsentlig rolle for beboerne.

I afsnit fem findes en sammenfatning af den samlede rapport og en række diskussionspunkter, som knytter sig hertil.

Til rapporten hører et appendiks. Her findes husordenerne for de tre boformer (appendiks a), en oversigt over de betegnelser, som personale og ledelse

har forsøgt at indkredse boformerne med (appendiks b) samt en kort beskrivelse af fremgangsmåden ved dataindsamling og –analyse (appendiks c).

2 Kilden

Med sin oprettelse i begyndelsen af 2001 er Kilden den ældste af de tre boformer. Både organisatorisk og fysisk er Kilden oprettet som en afdeling under Danmarks største forsorgshjem Østervang. Det betyder blandt andet, at Kildens beboere har adgang til forsorgsafdelingens faciliteter og aktivitetstilbud, såfremt de overholder § 94-reglerne om ikke at indtage eller være påvirket af rusmidler.

Kilden er placeret på første sal i en af Østervangs fløje. Afdelingen, der står overfor en større ombygning og udvidelse, består aktuelt af et personalekontor, otte mindre, private beboerværelser med tilhørende toilet uden bad samt en række fællesarealer (i form af badefaciliteter, der deles af beboerne, et mindre køkken-alrum, en fællesstue og et fælles gangareal).

Kilden har fra sin begyndelse og frem til i dag haft otte pladser til rådighed, hvor i alt 10 forskellige personer har været indskrevet. Heraf er én afdøet ved døden, og én er fraflyttet til Ladegården. Beboergruppen udgøres for nuværende af fem mænd (på hhv. 49, 53, 54, 54 og 62 år) og tre kvinder (på hhv. 36, 51 og 61 år).

Personalet på Kilden består af en socialrådgiver, tre social- og sundhedsassistenter, to pædagoger og en plejer.

På Kilden har man en husorden (vedlagt i appendiks a), som giver plads til at beboerne ikke bortvises selvom de har et misbrug, så længe de udøver det alene og på deres private værelser. Et andet forhold, som også berøres i afdelingens husorden, er stedets madpolitik, som indebærer, at beboerne opkræves obligatorisk betaling for dagens måltider. Måltiderne leveres af Østervangs kantine og spises i fællesskab i Kildens køkken-alrum.

I forbindelse med evalueringen blev der på Kilden udført syv kvalitative interviews med beboere, ét gruppeinterview med fire medlemmer af personalegruppen samt kvalitative interviews med afdelingsleder og forstander. I tråd med proceduren for BIKVA-evalueringer blev beboerne interviewet åbent og ustyret om deres liv på Kilden. Udover en generel vurdering af 'livet før og nu' tematiserede beboerne: 'aktiviteter', 'forholdet mellem personalet og beboerne', 'forholdet mellem beboerne', 'misbrug', 'de fysiske rammer' og 'økonomi'. Disse temaer er

blevet bragt ind i interviewene med personale og ledelse, som dermed har været mere styret (se også appendiks b).

2.1 Temaer: Kilden

Livet før og nu

Beboerne:

Under interviewene blev beboerne bedt om i kort form at sammenligne livet før opholdet på Kilden med deres nuværende liv. Hensigten var at få et indblik i beboernes overordnede vurdering af boformen. Fire beboere fremkom med korte beskrivelser, som er sammenfattet i skemaet nedenfor.

<i>Livet før Kilden</i>	<i>Livet på Kilden</i>
Det var lidt vildt	Mere roligt
Mit liv det sluttede da jeg var tyve år	Tåleligt
Til tider et dårligt liv	Det er blevet bedre
Gik og lullede på gaden	Det er blevet mere kedeligt

Personalet:

Skemaet blev fremlagt for personalet, som blev bedt om at komme med deres umiddelbare kommentarer. Disse kan deles i to: På den ene side fremhæves, at beboerudsagnene afspejler en ”stabilitet” og er ”overraskende positive”. Det sidste skal ses i lyset af den kritik og negative feedback, som personalet ofte oplever de modtager fra beboerne. På den anden side siges det også, at udsagnene ”afspejler beboernes negativitet. De har glemt, hvad det vil sige at ligge i rendestenen.” Det fastholdes med andre ord, at Kilden er en relativ forbedring, og at dette ville stå klarere, hvis beboerne kunne huske, hvordan deres tidligere liv var.

Ledelsen:

I ledelsens fortolkning udtrykker skemaet en vis beboertilfredshed. At livet er blevet mere roligt tolkes positivt. At det også er blevet mere kedeligt, er ifølge ledelsen forståeligt. Men et kedeligt liv kan, ifølge ledelsen, tolkes som et udtryk for stabilitet og dermed øget livskvalitet.

I forhold til personalets overraskelse over den positive feedback mener ledelsen, at denne reaktion skyldes, at personalet møder mange negative reaktioner i hverdagen. Ledelsen fremhæver dog, at personalet ikke må forvente positiv respons fra beboerne. Tilgangen til beboerne skal først og fremmest være præget af høj faglighed og ikke baseres på et ønske om anerkendelse.

Aktiviteter

Beboerne:

Et væsentligt tema i beboernes vurdering knytter sig til de aktiviteter, som udføres med hjælp fra Kildens personale og i relation til forsorgsafdelingen. Nogle beboere udtrykker tilfredshed med at arbejde på forsorgsafdelingens værksted og med andre af Østervangs aktivitetstilbud såsom petanque og badminton. Fællesspisningen opleves ligeledes af flere som en god, social aktivitet, og også ture ud af huset vurderes positivt.

Selvom to beboere beskriver, at de ikke har problemer med at få tiden til at gå, er der også en gruppe, som mener, at de har for lidt at tage sig til. En siger eksempelvis: ”Jeg kan ikke få tiden til at gå herude. Der er lidt for kedeligt”. I nogle tilfælde knyttes denne kedsomhed til forskellige handicaps, som forhindrer deltagelse i de aktiviteter, der allerede findes. Derfor er der et udbredt ønske om flere aktivitetstilbud, herunder også tilbud som i højere grad tager hensyn til beboernes handicaps. Der ønskes ligeledes flere kreative tilbud, flere ud-af-huseture og gymnastik.

Personalet:

Personalet er imødekommende overfor beboernes ønske om flere aktiviteter, men der peges også på nogle problemer. Et synspunkt er, at det er vanskeligt at gennemføre aktiviteter, fordi beboerne er svære at indgå aftaler med. Dette kan betyde, at planlagte aktiviteter nemt falder til jorden, fordi brugerne ikke vil være med, når det kommer til stykket. Eksempelvis siges:

”Jeg synes det kunne være sjovt, hvis vi kunne noget mere med dem; hvis de ville være med til noget mere. Vi havde faktisk mange mulig-

heder for at lave mange sjove ting, hvis bare de var til at lave aftaler med, og hvis bare de var til at få med på det.”

I personalegruppen findes det synspunkt, at flere aktiviteter kræver flere ressourcer. Eksempelvis fremhæves erfaringer, som peger på, at gode aktiviteter kræver et en-til-en møde mellem personale og beboer, men dette lader sig sjældent gøre, fordi der er for få ressourcer.

Personalegruppen giver også udtryk for, at selvom man ikke kan forvente, at beboerne er i stand til at stille op til planlagte aktiviteter, så skal man ikke undlade at tilbyde aktiviteter. Nogle erfaringer peger på, at beboerne efterhånden kan blive bedre til at indgå i aktiviteter. I tilknytning hertil siger flere medlemmer af personalegruppen, at aktiviteter kunne tænkes på en måde så disse i højere grad blev knyttet til daglige, praktiske gøremål, eksempelvis rengøring og madlavning. Et medlem af personalegruppen siger:

”Altså jeg tænker også at aktiviteter er mange ting. Og jeg tænker også, at der er en høj service for beboerne i forhold til mange ting. Og jeg tænker, at hvis (beboerne) var mere med i (de praktiske gøremål), så kan det godt ske, at de også synes, at det er kedeligt. Men så var der i hvert fald noget ... at putte i nogle huller, hvor man nu enten vælger at tage en øl eller tænde en pibe.”

Ledelsen:

Ledelsen er enig med personalet i, at beboerne på Kilden er en svær gruppe at lave aftaler med, men fremhæver, at det ikke er hensigtsmæssigt at give brugerne ansvaret for problemerne med at gennemføre aktiviteter. Som afdelingslederen siger:

”Brugerne er her jo netop, fordi de til fulde har demonstreret, at de ikke er i stand til at tage ansvar for sig selv. Det er en lang træningssag, hvis der overhovedet er et udviklingspotentiale”.

I forlængelse heraf knytter ledelsen forhåbninger til, at en nyligt ansat ergoterapeut kan bidrage til en bedre forståelse af beboerne og på den baggrund afstemme tilrettelæggelsen af relevante aktiviteter.

Ledelsen medgiver, at manglende ressourcer i nogle situationer (f.eks. i sommerferien) kan være en barriere for gennemførelsen af relevante aktiviteter. En planlagt udvidelse af Kilden menes at give øget mulighed for at tilbyde aktiviteter til beboerne. Samtidig påpeges, at normeringen på Kilden er god i sammenligning med andre tilbud, og at man først og fremmest må forsøge forbedring inden for de eksisterende rammer. Det indebærer, ifølge ledelsen, blandt andet en bedre prioritering af personalets arbejdsopgaver, ligesom ledelsen ser gode muligheder i personalets forslag om i højere grad at inddrage beboerne i de daglige gøremål. I det lange perspektiv kunne dette medføre, at personalet fik frigjort ressourcer samtidig med, at beboernes livskvalitet blev øget.

Forholdet mellem personalet og beboerne

Beboerne:

Generelt er beboerne glade for personalet, og kommer med udsagn som: ”de er flinke til at pleje mig”, ”de er flinke og rare” og ”de falder ikke pludselig en i ryggen; de er til at stole på.” Ligeledes giver beboerne positive vurderinger af personalets deltagelse i fællesspisningen og situationer, hvor personalet har deltaget i ture ud af huset.

Der er dog også enkelte kritikpunkter. Beboerne beskriver situationer, hvor de har oplevet personalet som utilgængeligt (hvor de har siddet med lukket dør), eller at personalet ikke har været til stede, når der var behov for dem. Det nævnes også, at det i nogle situationer kan være svært at få personalet til at hjælpe med eksempelvis indkøb og toiletbesøg, og der fremkommer desuden frustration over udskiftninger i personalegruppen.

Personalet:

I personalegruppen er der opmærksomhed overfor beboernes behov for, at personalet er tilgængeligt. Personalet fastholder imidlertid, at de har behov for tilbage-trækning. Der fremsættes et forslag om, at døren ind til personalerummet isættes

en glasplade, så brugerne kan se, at personalet er til stede, men holder møde – ”for de har os mistænkt for hemmelighedskræmmeri.” Til gengæld afviser personalet yderligere hjælp til indkøb. Hjælp til dette findes allerede, og personalet mener ikke, at de kan yde mere. Det fremhæves blandt andet, at det er beboerne, som bryder de indgåede aftaler og dermed ikke tager imod tilbudet.

Flere medlemmer af personalegruppen beskriver en forholdsvis problematisk relation til beboerne. En fortæller eksempelvis, at hun ved flere lejligheder har sat sig i fællesstuen om eftermiddagen for at vise, at hun ”stod til rådighed”. Men initiativet ”blev ikke mødt med venlighed”, men tværtimod betragtet som ”dovenskab”. En anden fortæller, at hun ”ikke gider at se Beverly Hills programmer” (som en af beboerne gør) og udtrykker frustration over, at beboerne ikke ville stoppe deres fjernsynskigning, da der skulle siges farvel til et medlem af personalegruppen.

Ledelsen:

Ledelsen betragter det som et grundvilkår, at personalet i visse situationer trækker sig ud af feltet med beboerne og dermed er utilgængelige. Det indebærer, at beboerne i nogle situationer skal lære at udsætte deres spontane behov. Eksempelvis siger afdelingslederen:

”Altså, de er her jo ikke for at dø... De er her for at få det bedst mulige liv, og hvor længe de lever, det aner vi ikke... Principielt kan de blive 70-80 år. Så ud fra den betragtning tænker jeg, at det er sundt nok for dem at blive tvunget ud i behovsudsættelse en gang imellem.”

Omvendt gøres det også klart, at tilbagetrækningen skal foregå på en ordentlig måde. Inden personalet trækker sig tilbage, skal opgaverne være løst og aftaler overholdt og fulgt op på. Man skal altså ikke lukke døren, ”når nogen står og hænger med noget uforløst”. Desuden skal personalets tilbagetrækning foregå i et rimeligt omfang.

I forhold til visse beboeres kritik af hjælpen til indkøb, mener ledelsen ikke, at der kan eller bør tilbydes mere, end der gøres på nuværende tidspunkt.

Det præciseres, at der hver torsdag arrangeres en fælles indkøbstur, hvor beboerne har mulighed for at tage med personalet ud at handle. Derudover har de mulighed for selv at tage ind til byen.

Ledelsen hæfter sig ved at nogle ansatte bruger vendingen ”beboerne bryder aftalerne”. Selvom dette set fra ledelsens perspektiv er forståeligt, så kan det også være problematisk. Eksempelvis siger forstanderen:

”Retorikken er jo lidt stærk, hvis man siger ”beboerne bryder aftaler”. Det er jo lige før [at det lyder som om at] vi har et ligeværdigt forhold...”

Ligeledes siges det:

”Jeg kan godt forstå det fra medarbejdernes syn: Hvis du har puklet i tre dage for at få et eller andet til at fungere, og så bliver svigtet i 11. time, så føler du det som et svigt. [Men] så er det en følelse du er inde i og ikke rationel tænkning.”

Der er altså forståelse for, at personalet kan opleve det som frustrerende, at beboerne bryder aftaler. Men ledelsen mener ikke, at relationen til beboerne kan betragtes som ligeværdig i den forstand, at det kan forventes, at beboerne holder aftaler eller opfylder de forventninger og krav, som stilles til dem. Derfor skal problemstillingen oversættes til en faglig udfordring, som man må arbejde med. Ledelsen peger dog også på, at der er iværksat forskellige tiltag, som tager sigte på at højne det faglige niveau. Det drejer sig blandt andet om en omorganisering af de brugerfaglige møder samt en opfordring til personalet om at trække sig helt tilbage i perioder for bedre at kunne ”være på”, når pausen er overstået.

Forholdet mellem beboerne

Beboerne:

Fælles for beboerne på Kilden er, at de oplever at komme godt ud af det med enkelte af de øvrige beboere, men langt fra med alle. Nogle er positive i deres be-

skrivelse af andre beboere og siger eksempelvis, at ”vi hygger os”, mens andre er mere kontante og beskriver deres medbeboere som ”nogle tokkenokker”, ”nørd” og ”sløve padder”.

Personalet:

En holdning blandt personalet er, at det er naturligt, at man ikke kan lige godt med alle. Der er dog samtidig en erkendelse af, at beboerne ind i mellem behandler hinanden dårligt. Personalet understreger, at de griber ind når tonen bliver for rå, eller når svage beboere presses af de stærke. Samtidig peges der på, at stemningen beboerne imellem er blevet bedre med tiden.

Ledelsen:

Ledelsen mener, at beboerne i betragtning af deres historie behandler hinanden ”rimeligt”, og at der er ”overraskende fredsommeligt” beboerne imellem. På den anden side peger ledelsen også på, at der på Kilden er tilfælde, hvor beboerne nedgør hinanden. Det fremhæves, at der både skal og også bliver taget hånd om sådanne situationer.

Ledelsen er tvivlende overfor, om der kan og skal gøres mere for at ryste Kildens beboere bedre sammen. På den ene side kan man forestille sig, at man kunne iværksætte nogle tiltag, der ligesom fællesspisningen har en samlende effekt. På den anden side er man dog opmærksom på, at ”det er en hårfin balance at prøve og provokere mere socialt samvær, end beboerne kan bære eller har brug for.”

Misbrug

Beboerne:

Blandt beboerne er der tilfredshed med, at de ikke bliver bortvist fra boformen selvom de har et misbrug. Der ytres ikke kritik af, at beboerne ikke må udøve misbruget i fællesskab med andre. En enkelt beboer udtrykker tilfredshed med, at personalet tjekker, at den mængde alkohol, hun har købt, ikke overskrider aftalen. En anden accepterer, at det er tilladt at indtage alkohol, og ”så længe folk kan styre det, er det fint.”

Personalet:

For nogle medlemmer af personalegruppen er det overraskende, at beboerne udtrykker tilfredshed med den eksisterende misbrugspolitik. Det er oftest utilfredshed med regelsættet, som personalet konfronteres med i dagligdagen. På den anden side er tilfredsheden også forståelig, idet den mere liberale politik (i forhold til eksempelvis § 94-tilbudene) ”befrier beboerne for et pres.”

Personalet diskuterer også det forhold, at man på nuværende tidspunkt undlader at gribe hårdt ind overfor pushere, som kommer til Kilden for at sælge hash. Dette forhold vurderes dobbelt: På den ene side mener personalet, at situationen er problematisk, fordi pushernes besøg medvirker til at øge forbruget. Nogle giver i den forbindelse udtryk for, ”at den dag beboerne ikke selv kan træde ud af afdelingen og hente deres hash, så skal de ikke have mere.” På den anden side er der også en opmærksomhed overfor, at misbruget er en integreret del af beboernes dagligdag, og derfor kan man ikke blot nægte dem adgang til hash.

Ledelsen:

Hos ledelsen mener man, at beboerne er tilfredse med den eksisterende politik, fordi de ikke bortvises så længe de udøver deres misbrug under nogle bestemte former. Som forstanderen siger: ”Jeg tror, de oplever en reel rummelighed”, og i det lys udtrykker tilfredshed. Rummelighed på Kilden betyder imidlertid ikke, at der er frit slag på alle hylder. Det accepteres således ikke, at beboerne udøver deres misbrug på fællesarealerne eller sammen, men afdelingslederen siger:

”Omvendt så gør de det jo også alligevel nogle gange: sidder sammen og ryger eller drikker. Det gør de. Vi kan jo heller ikke rende og hente dem ud fra de andres værelser. Det er mere, hvis vi lige opdager det. Så bliver der gjort opmærksom på det: ”I må ikke sidde derinde og ryge hash sammen” eksempelvis.”

I forhold til diskussionen af det udefrakommende hash-pusheri er forstanderen kategorisk:

”Jeg synes da, at det er en problemstilling, vi skal informere politiet om. Det er ikke vores problem, hvor brugerne får deres hash fra. Så må de tage bussen ind til byen. Altså hvis det er sådan, at vi kan se, at der kommer pushere, så må vi da tale med politiet om, hvordan vi håndterer den problemstilling. Det er igen den der med: Hvor meget skal vi rumme?... Vi er ikke nogen ’supply chain’ på illegale rusmidler.”

Afdelingslederen udtrykker ikke uenighed med forstanderen i denne vurdering, men nuancerer problemstillingen og ligger derved mere på linje med personalet. Ifølge afdelingslederen kan man være tvunget til at acceptere, at der forekommer ”lidt videresalg” af hash. Til gengæld finder han det problematisk, at beboerne kan ”komme i lommen på hinanden.” Selvom dette skal tages alvorligt og visse tiltag er sat i værk, er det en problematik, som kan være svær at løse i praksis.

De fysiske rammer

Beboerne:

Blandt beboerne på Kilden er der enighed om, at de fysiske rammer ikke er gode. Som en siger, er det en ”oldnordisk” afdeling, som der ikke er gjort noget ved, siden den blev bygget. Eksempelvis nævnes, at det er fodkoldt, at der er for lidt plads i køkkenet og at der er dårlige bade faciliteter. Ligeledes beskrives, hvordan det er umuligt for kørestolsbrugere at komme ud og ind af elevatoren ved egen hjælp, der er dørtrin ved hovedindgangen ligesom stedets bil ikke kan rumme en kørestol. Disse ting har betydning, ”for det betyder meget, at man selv kan komme ud. At man ikke skal gå og være afhængig.”

Blandt andet på den baggrund er der blandt beboerne ret høje forventninger til den forestående ombygning. De er imidlertid også bekymrede for, hvad der skal ske med dem, mens ombygningen står på. Eksempelvis siger en: ”Hvor skal jeg bo imens? Det er ældre og psykisk syge mennesker, man nu vil til at hælde ud.”

Personalet:

Personalet giver beboerne ret i den negative vurdering af de eksisterende rammer, men fremhæver, at der er forbedringer undervejs. De peger dog også på en række uhensigtsmæssigheder i forbindelse med ombygningen. Det drejer sig eksempelvis om den fortsatte placering på første sal, om forsinkelsen af byggeriet og om perioden under ombygningen.

Ledelsen:

Hos ledelsen har man forståelse for meget af den kritik, som beboerne og personalet fremsætter af de eksisterende bygninger og faciliteter. Ligeledes erkender ledelsen, at det er problematisk, at man endnu ikke ved, hvordan og hvornår beboerne skal genhuses i forbindelse med ombygningen. I forbindelse hermed mener ledelsen også, at det er utilfredsstillende, at ombygningen er blevet udskudt. Ledelsen afviser dog samtidigt at påtage sig ansvaret for den del af problemerne: Ansvaret ligger først og fremmest på Amtsgården.

Hverken afdelingslederen eller forstanderen betragter det som noget stort problem, at botilbudet ligger på første sal, fordi der er en elevator. Desuden tilføjes to andre forhold. For det første bemærkes, at Kildens placering på første sal er den bedst mulige. Dette støttes, fremhæver ledelsen, af en række grundige analyser. For det andet bunder ledelsens holdning i en mere grundlæggende overbevisning om Kildens funktion. Ifølge forstanderen er det således ikke hensigten, at Kilden skal tage sig af fysisk meget dårlige beboere såsom terminale beboere eller kørestolsbrugere. I forstanderens øjne er der grænser for Kildens rummelighed. Der kan med andre ord være beboere, som ikke kan placeres på Kilden eller nogle af de andre alternative plejehjem.

Forvaltningen:

Forvaltningen erkender, at de eksisterende forhold ikke er optimale, men peger på, at den planlagte ombygning vil forbedre forholdene. Forvaltningen fastholder, at Kildens placering på første sal er den mest hensigtsmæssige og peger blandt andet

på, at der er megen uro i stueetagen, og at den nuværende placering er tæt på sygeafdelingen.

Forvaltningen har forståelse for beboernes bekymring for den forestående ombygning. Man håber, at beboerne kan bo midlertidigt i en ny tilbygning, mens byggeriet står på.

I forhold til den mere principielle diskussion om Kildens rummelighed fremhæver forvaltningen, at man "ikke skal kunne rumme alle". Beboerne skal være selvkørende til et vist niveau, og beboere kan skrives ud, hvis de "enten har det for godt, eller har det for skidt". Derfor skal der foretages revisiteringssamtaler.

Økonomi

Beboerne:

I flere af interviewene beskriver beboerne deres økonomiske situation i relation til Kilden. I disse interviews er det en fremtrædende holdning, at det er for dyrt at bo på Kilden. Eksempelvis siges, at maden er for dyr, og der efterlyses differentierede priser i forhold til, hvor meget man spiser. Andre nævner, at flytningen til Kilden har kostet dem mange penge.

Personalet:

Personalet mener gennemgående ikke, at beboernes kritik er reel. Beboerne har, fremhæves det, mange penge til sig selv og oplevelsen af, at pengene ikke slår til skyldes primært to forhold. For det første, at beboerne har et misbrug som de skal have finansieret; og havde de flere penge, ville forbruget stige. For det andet mener personalet, at beboerne har en manglende forståelse for og erfaring med økonomi. Beboerne kommer fra et liv, hvor udgifterne til mad og personlig pleje var minimale, og de har i den nye situation svært ved at acceptere sådanne udgifter. Personalet nævner i denne forbindelse, at man måske kunne mindske problemet ved at forklare beboerne, hvad deres penge bruges til.

Ledelsen:

I lighed med personalet, mener ledelsen, at beboerne betaler en relativ lav pris for at bo og spise på Kilden. Ligeledes tilføjes, at prisfastsættelsen er reguleret i en bekendtgørelse, og derfor svær at ændre.

På ledelsesniveau er man enig i, at man kunne gøre en indsats for at forklare beboerne, hvad deres penge bliver brugt til, men der er også forbehold. Det bemærkes således, at den kritiske indstilling til økonomien kan være en måde, nogle beboere forsøger at beskytte sig på. Afdelingslederen siger:

”Økonomi er sådan et oplagt tema at afreagere i ... Men det er en del af arbejdet, en del af ydelsen: At tåle og rumme, at beboerne har behov for at værne sig ved hjælp af den slags mønstre, der går på at sætte noget i spil – altså helt ubevidst, der er jo ingen ond vilje – som går på at have temaer kørende, som dels konstituerer en identitet hos brugeren, der er noget offerpræget og som samtidigt holder fokus væk fra, hvad der måtte være truende krav fra personalets side. Og den vej rundt så er det vigtigt, at man [som beboer] ikke får aflivet sine myter.”

Afdelingslederen afviser dog ikke en dialog om økonomien med henblik på at justere beboernes opfattelse. Blot skal man være opmærksom på, at det kan være et hårdt slag for brugerne at få aflivet deres myter.

2.2 Sammenfatning: Kilden

Livet før og nu

Beboerne beskriver, hvordan deres liv er blevet ”mere roligt”, ”bedre”, men også ”mere kedeligt” efter de har fået en plads på Kilden.

Blandt personalet udtrykkes overraskelse over, at vurderingerne trods alt er positive. Denne overraskelse bunder i, at personalet ofte møder negativ feedback i hverdagen. En anden holdning blandt personalet er, at vurderingerne ville have været mere positive, hvis beboerne ikke havde ”glemt, hvad det vil sige at ligge i rendestenen.”

Ledelsen tolker beboernes vurderinger positivt, idet stabiliteten betragtes som en højnelse af beboernes livskvalitet. Desuden fremhæver ledelsen, at personalet ikke må forvente positiv feedback fra beboerne. Indsatsen skal være præget af faglighed og ikke af et ønske om anerkendelse.

Aktiviteter

Beboerne udtrykker tilfredshed med de aktiviteter, som arrangeres på Kilden, men de giver også udtryk for, at det er vanskeligt at få dagen til at gå. De ønsker derfor flere aktiviteter; især aktiviteter, som tager højde for beboernes begrænsede handlemuligheder.

Personalet er imødekommende overfor ønsket om flere aktiviteter, men det fremhæves, at beboerne bryder aftaler og er vanskelige at få til at deltage. I personalegruppen findes dog også den holdning, at man i højere grad burde forsøge at få beboerne til at deltage i daglige, praktiske gøremål. Det påpeges også, at flere aktiviteter kræver ressourceindsats.

Ledelsen medgiver, at beboerne kan være vanskelige at engagere i aktiviteter, men understreger, at det netop er på grund af sådanne svagheder, at beboerne er på Kilden. Ledelsen påpeger endvidere, at normeringen på Kilden er god, og at forbedringer må ske inden for de eksisterende rammer, blandt andet ved en bedre organisering af personalets arbejde og en bedre forståelse af brugergruppen. Ledelsen støtter, at beboerne i højere grad inddrages i daglige aktiviteter.

Forholdet mellem personalet og beboerne

Beboerne beskriver generelt en positiv relation til personalet. Dog udtrykkes der ønske om, at personalet i højere grad er tilgængeligt og mere behjælpelige i forhold til eksempelvis indkøb og toiletbesøg.

Personalet er opmærksomt på, at beboerne kræver, at personalet er synligt og tilgængeligt, men fastholder samtidig et behov for tilbagetrækning. Personalet mener ikke, at der skal ydes højere service i forbindelse med eksempelvis indkøb. Nogle medlemmer af personalegruppen beskriver en problematisk relation til beboerne. Disse beskrivelser er knyttet til situationer, hvor beboere har

fremSAT negative personalevurderinger eller ikke har deltaget i aktiviteter som ønsket af personalet.

Ledelsen fremhæver, at personalet har brug for tilbagetrækning og ser det som ”en god øvelse”, at beboerne ind imellem må udsætte deres spontane behov. Omvendt gøres det klart, at tilbagetrækningen skal foregå på en ordentlig måde og i rimeligt omfang. Ledelsen mener ikke, at servicen i forhold til indkøb skal øges.

Ledelsen hæfter sig ved, at personalet bruger vendingen ”beboerne bryder aftalerne”. Dette er efter ledelsens mening forståeligt, men kan også tyde på en mistolkning af relationen mellem personale og beboere.

Forholdet mellem beboerne

Beboerne giver alle udtryk for, at de kommer godt ud af det med enkelte andre beboere, men der fældes også hårde domme, idet medbeboere kaldes f.eks. ”nørder” og ”sløve padder”.

Personalet finder det naturligt, at beboernes relation til hinanden har forskellige grader af intimitet. De genkender, at tonen kan være rå, og søger at gribe ind over for dette. Denne holdning genfindes hos ledelsen.

Misbrug

Beboerne betragter det som positivt, at de ikke bortvises selvom de har et misbrug. Der udtrykkes ikke behov for, at denne rummelighed udstrækkes til, at misbruget også kan udøves i fællesskab med andre. Der er hos nogen en opmærksomhed overfor, at ikke alle kan ”styre sig” i påvirket tilstand.

Personalet er overraskede over den positive vurdering af misbrugspolitikken. Der er i personalegruppen en vis tvivlrådighed i forhold til håndhævelsen af denne politik. Nogle mener, at den burde være mere streng, andre at den nødvendigvis må være lempelig. Personalet beskriver, at man på nuværende tidspunkt undlader at gribe hårdt ind over for udefrakommende pushere.

Ledelsen fremhæver, at den eksisterende politik er et udtryk for rummelighed, men forstanderen afviser blankt at udstrække den rummelighed til pusheri. Afdelingslederen nuancerer og beskriver visse praktiske problemer med at håndhæve en streng misbrugspolitik.

Fysiske rammer

Beboerne vurderer de eksisterende fysiske rammer negativt. Der rejses blandt andet kritik af badefaciliteterne og af indretningens manglende hensyntagen til fysisk handicappede. Der er høje forventninger til den kommende ombygning, men også bekymring over, hvad der skal ske med beboerne, mens denne ombygning står på.

Personalet er enige i beboernes vurdering af de eksisterende rammer. De fremhæver, at den kommende ombygning medfører forbedringer, men ikke løser problemerne tilknyttet placeringen på første sal. De udtrykker endvidere en vis frustration over usikkerheden omkring ombygningsperioden.

Ledelsen er ligeledes enig i kritikken. Usikkerheden omkring ombygningsperioden anerkendes også, men ansvaret placeres hos amtet. Ledelsen mener ikke, at Kildens placering på første sal er problematisk. Dette støttes af en række analyser og en holdning om, at Kilden ikke nødvendigvis skal rumme beboere med alvorlige fysiske handicaps.

Økonomi

Nogle beboere giver udtryk for, at det er for dyrt at bo på Kilden, og der efterlyses blandt andet større differentiering i priserne i forhold til de ydelser, man modtager.

Personalet mener ikke, at denne kritik er reel, men derimod bundet i manglende forståelse for forholdet mellem ydelser og udgifter. Personalet foreslår, at man i højere grad fortæller beboerne om denne sammenhæng.

Ledelsen mener heller ikke, at kritikken er reel. De støtter, at forklaringsindsatsen styrkes, men gør også opmærksom på, at det er vigtigt at kunne rumme kritikken, fordi den er knyttet til beboernes identitet.

2.3 Diskussionspunkter: Kilden

På baggrund af ovenstående foreslås i det følgende nogle punkter, som kan indgå i diskussion af Kildens videre udvikling.

- Hvordan kan Kilden være rammen om et liv, som på en og samme tid er stabilt, indholdsrigt og afvekslende? Spørgsmålet er især relevant, fordi det er gennemgående, at beboerne oplever, at livet på Kilden er blevet mere stabilt og bedre, men også kedeligt og forudsigeligt.
- Hvad er gode aktiviteter for og med beboerne? Beboerne efterlyser flere aktiviteter, og personalet er velvillig. Men der er tvivl om hvilke aktiviteter, der kan betragtes som relevante, om disse aktiviteter kræver flere ressourcer eller om organisatoriske og faglige justeringer er tilstrækkelige, ligesom der mangler klarhed over hvad en god aktivitet er og hvad succeskriteriet er for beboerinddragelse i aktiviteter.
- Hvad kan man forvente af beboerne? Nogle medlemmer af personalegruppen fremhæver, at beboerne ”bryder aftaler”, og at dette er en væsentlig forhindring for gennemførelse af aktiviteter. På den anden side fremhæves, blandt andet af ledelsen, at dette kan være udtryk for en uhensigtsmæssig tolkning af beboerne som værende *for* kompetente.
- Hvad er udviklingsperspektivet for Kildens beboere? I nogle sammenhænge taler personale og ledelse om, at forventningerne til beboerne må sættes lavt på grund af deres fysiske og psykiske lidelse og ikke mindst deres misbrug. I andre situationer betragtes beboerne som kompetente og der tales om ”adfærdsjustering” og om, at ”beboerne må lære at udsætte deres behov”. Det står uklart, hvad man vil opnå gennem beboernes ophold på Kilden.
- Er der grænser for Kildens rummelighed? Kilden er et rummeligt sted. Dette er der i vid udstrækning enighed om blandt beboere, personale og ledelse. Men især forstanderen peger på, at der er grænser for rummeligheden; en holdning som ikke er generel for personalet. Denne diskussion er ikke mindst relevant i forhold til (håndhævelsen af) misbrugspolitikken og i forhold til hvilke beboere, der overhovedet kan huses på Kilden.

3 Landlyst

Landlyst oprettes i 2001 som en afdeling under forsorgshjemmet Godrum, der er beliggende 20 km vest for Silkeborg, i grønne og landlige omgivelser. På grund af tilknytningen til Godrum har beboerne på Landlyst mulighed for at benytte forsorgsafdelingens bus til personalestyrede ud-af-huset ture. Ligeledes har beboerne lov til at benytte forsorgsafdelingens aktivitetstilbud, såfremt de under deres brug, overholder de regler og normer, der gælder på § 94-området.

Landlyst er beliggende i en tilbygning til Godrum. Den består af et personalekontor, nogle fællesarealer (herunder vaskerum, to havestuer og et køkken-alrum) samt syv private toværelses lejligheder (med eget toilet og bad samt egen udgang til have) til beboerne. Det er for nylig blevet besluttet at udvide tilbudet med to pladser.

I alt har 11 personer været visiteret til de syv pladser på Landlyst. Af dem er én afdøjet ved døden og tre er fraflyttet. De nuværende beboere på Landlyst er seks mænd (på hhv. 45, 49, 54, 54, 60 og 74 år) og en kvinde (på 45 år).

Personalet på Landlyst består af en sygeplejerske, en sygehjælper, tre social- og sundhedsassistenter, en pædagog og fire tilsynsførende assistenter (ufaglærte). Hertil kommer et antal vikarer.

Den gældende husorden på Landlyst findes i appendiks a. Ifølge denne bortvises beboerne ikke selvom de har et misbrug forudsat, at det udøves alene og i egen lejlighed. Hvad angår stedets madpolitik, så består den i, at beboerne opkræves obligatorisk betaling for dagens forskellige måltider. Måltiderne leveres af Godrums kantine og spises i fællesskab i Landlysts køkken-alrum.

I forbindelse med evalueringen blev der på Landlyst gennemført kvalitative interviews med fem beboere, et gruppeinterview med fem medlemmer af personalegruppen samt et gruppeinterview med afdelingsleder og forstander. I tråd med proceduren for BIKVA-evalueringer blev beboerne interviewet åbent og ustyret om deres liv på Landlyst. Udover en generel vurdering af 'livet før og nu' tematiserede beboerne 'aktiviteter', 'forholdet mellem personalet og beboerne', 'forholdet mellem beboerne', 'misbrug', 'de fysiske rammer' og 'økonomi', altså

de samme overordnede temaer som Kildens beboere. Disse temaer er blevet bragt ind i interviewene med personale og ledelse, som dermed har været mere styret (se også appendiks b).

3.1 Temaer: Landlyst

Livet før og nu

Beboerne:

Under interviewene blev beboerne bedt om i kort form at sammenligne livet før opholdet på Landlyst med deres nuværende liv. Hensigten var at få et indblik i beboernes overordnede vurdering af boformen. Fire beboere fremkom med relativt korte beskrivelser, som er sammenfattet i skemaet nedenfor.

Person 1: Jeg gider ikke sidde her og vente på, at jeg skal dø. Her behøver du faktisk ikke en gang at tænke. Hvis du ikke gider, kan du lade dem tænke for dig. Fysisk er det ikke blevet bedre. Men psykisk har jeg nok lært nogle ting, som jeg vil tage med herfra. Har lært at arbejde med mine abstinenser. De har været dygtige – arbejderne heroppe. De er i hvert fald kommet ind et sted, hvor ingen andre har kunnet komme ind før.
Person 2: Dagligdagen er bedre, end den var før. Glad for at vi kan snakke sammen. Man kan snakke med nogen herude. Det kunne jeg ikke derhjemme. Det er bedre her, hvor der er nogle mennesker, når du går udenfor din dør. Der er lidt mere liv her. Herude går jeg ikke og skændes med folkene, som jeg skændtes med inde i byen.
Person 3: Jeg kan ikke mærke, at det er blevet hverken værre eller bedre.
Person 4: Livet før Landlyst: Godt; kun positivt. Før jeg flyttede hertil, boede jeg et skide godt sted. Kunne ikke blive boende, for det må man ikke. Det var også ret tæt på byen. Livet på Landlyst: Dårligdom. Nedture. Det eneste, der kan støtte én er bajerre. Livet nu er værre end før.

Personalet:

Forelagt disse udsagn peger personalet på, at de hverken er entydigt positive eller entydigt negative. Dette føres videre i en diskussion af, hvor positive beboervur-

deringer det overhovedet er muligt at forvente. I den forbindelse siges blandt andet følgende:

”Det er lidt skægt, at vi snakker brugertilfredshed, for jeg tror aldrig, at de her mennesker kan gøres tilfredse. Måske kan du nå et stykke med dem enkeltvis i intensive forløb andetsteds. Men de her mennesker mangler så meget empati... De har ingen følelser for os andre. Det kan godt være, at de kan lide os i et øjeblik, men vi er solgt for en 25 øre når vi vender ryggen til. De har ikke noget til overs for andre, fordi mennesker har slagtet dem hele livet – det er i hvert fald den følelse, de sidder tilbage med. Jeg tror ikke, vi opnår at komme ind og gøre en forskel for dem. Nogle af dem kan ikke engang huske, hvad vi hedder, eller de gider ikke koncentrere sig om det. Jeg tror, at for dem er vi et sted; og de er i mod os, og vi er i mod dem. Og de får aldrig den følelse af hjem, som vi ønsker, de skal få, og som vi nogle gang bilder os selv ind, at de har.”

Denne udtalelse mødes med stor modstand fra andre medlemmer af personalegruppen. Men flere giver udtryk for den holdning, at beboernes særlige historie og kendetegn gør, at man ikke kan forvente udelukkende positive vurderinger. I den forbindelse fremhæves, at...

”... hvis man er utilfreds med noget inde i sig selv, eller har måttet se nederlag på nederlag i øjnene, så er det meget nemmere at være utilfreds med alle andre og hele verden – undtagen sig selv.”

Dog findes også den holdning blandt personalet, at det er vigtigt, at beboerne er tilfredse med at bo på Landlyst. Eksempelvis siger en:

”Det, at de bliver mødt med accept af deres misbrug, og at de er, som de er – det er jo egentlig det, der får dem til at føle det som deres hjem, og jeg tror ikke, det er ligegyldigt, hvilken pædagogisk ind-

gangsvinkel og hvilke metoder vi bruger... Det vil være sådan, at det ikke er en selvfølge, at de vil kunne lide at være her... Og jeg synes, at det er vigtigt, at vi ser på beboertilfredshed, for de behøver ikke at være utilfredse i et år eller to, altså med at være her.”

Ledelsen:

På ledelsesniveau peger man på, at beboerne tegner et blandet billede, hvilket blandt andet forklares med beboergruppens ”svingende” tilstand. Derudover hæfter ledelsen sig ved de positive aspekter i udsagnene. Således udtrykkes der glæde over de positive beboervurderinger, ligesom det beskrives som dejligt, at beboerne er velformulerede i deres udtryk. Endeligt fremhæves, at kritik fra beboerside nogle gange kan skyldes, at de har fået mere kontakt til sig selv. Samtidig tager man skarpt afstand fra personaleholdningen om, at ingenting nytter. Eksempelvis siges:

”[Beboernes] adfærd siger mig jo, at der er en forskel: ... De tager ikke så tit i byen. De har stadig et misbrug, som de planlægger lidt mere – det er ikke sådan ad hoc. Og de værner også om nogle ting. De passer også på vores hjem derovre, fordi det er fælles. Det gjorde de ikke i starten. Det gør de nu.”

Derimod er ledelsen mere enig i, at brugerne kan projicere en indre utilfredshed til en ydre. Således medgives, at Landlysts beboere er en gruppe, der har behov for ”jeg-støttende sygepleje, fordi deres ’jeg’ ikke er særligt stort”.

Aktiviteter

Beboerne:

Beboerne er generelt glade for de aktiviteter, der foregår med hjælp fra Landlyst-personalet og i relation til Goddrums forsorgsafdeling. Således er der eksempelvis en, der oplever det som positivt at være tilknyttet forsorgsafdelingens værksted, imens andre udtrykker tilfredshed med husets piano og de relativt få ud-af-huset

aktiviteter, der har været arrangeret i Landlyst-regi. Også fælles-spisningen oplever flere som positiv. På samme måde fremhæves haveprojektet og malerarbejde.

Der opleves dog også mangler: For det første er der flere, som savner en bus eller bil, som Landlyst selv kan råde over og tage af sted i på kortere eller længere ture. For det andet er der nogle, der efterlyser flere aktiviteter tilpasset beboernes handicaps, eksempelvis kreative tilbud, såsom læderarbejde og flere personale-støttede besøg i motionsrummet på forsørgsafdelingen. Med andre ord er der generelt set en positiv stemning omkring de aktiviteter, der udføres, men også et ønske om flere aktiviteter (på og udenfor Landlyst). Som en siger:

”Ideen om et alternativt plejehjem er sådan set godt nok, men jeg synes, at de burde tænke på, at folk altså ikke behøver bare at sidde her og vente på at dø. De kunne godt have et eller andet, folk kunne beskæftige sig med.”

Personalet:

Personalets umiddelbare kommentar til beboernes efterlysning af flere aktiviteter er, at de faktisk har arrangeret flere aktiviteter blandt andet ud af huset, men ”vi har meget svært ved at få dem med.” Beboerne har svært ved at ”overskue” det, og kan have vanskeligt ved at deltage på grund af deres misbrug. Nogle peger også på, at utilstrækkelige ressourcer er en barriere, mens andre efterlyser en bil, som gør, at man mere spontant kan tage af sted.

Personalet er generelt set positive overfor beboernes ønske om flere aktiviteter og diskuterer flere muligheder. Eksempelvis at man kontinuerligt udbyder en aktivitet, eventuel med lav deltagelse de første gange, men med håb om at få flere med efterhånden. Det skal være aktiviteter, understreger personalet, som tager højde for beboernes svagheder, men som alligevel har en vis kvalitet. Konkrete forslag er at organisere en udefrakommende besøgsven, der med jævne mellemrum kunne komme på hyggebesøg og mere hjemlige aktiviteter som at se fjernsyn sammen, fast eftermiddagshygge (”som når dine unger kommer hjem fra skole”) eller pynte op til jul.

Ledelsen:

Ledelsen anerkender, at det kan være vanskeligt at engagere beboerne i aktiviteter. Beboerne har vanskeligt ved at koncentrere sig, de er ofte for berusede, og på beboermøderne kommer de, trods opfordringer, ikke med forslag til, hvad de kunne tænke sig at lave. Samtidig peger ledelsen på, at boformen er forholdsvis ny, og at det først er nu, ”hvord er kommet mere ro på”, at det er muligt at udvikle flere egentlige aktiviteter. Dette er ledelsen indstillet på og peger blandt andet på en række dagligdagsaktiviteter som en mulighed. Det drejer sig eksempelvis om aktiviteter relateret til madlavning og husholdning samt aktiviteter relateret til højtidder. Samtidig peger ledelsen på, at succeskriteriet ikke må være for højt: ”Små bitte ting kan være store fremskridt. Bare det at få dem til at sidde ved bordet kan være et stort fremskridt.”

Forholdet mellem personalet og beboerne

Beboerne:

Beboerne fremsætter flere positive vurderinger af personalet. Således viser interviewmaterialet, at de alle oplever, at de har det godt med en eller flere fra personalegruppen. En siger eksempelvis, at han godt kan grine sammen med personalet, hvis der er noget at grine af, imens en anden udtrykker glæde over, at nogle fra personalegruppen har fået vedkommende i tale omkring sit misbrug. Men der rejses også kritik af personalet. Denne kritik fremhæver, at personalet ikke behandler beboerne ens; noget er muligt for nogen, men ikke for andre. Dertil kommer, at personalet blander sig for meget og i nogle situationer behandler beboerne som børn. I tilknytning hertil nævnes, at medicinbehandlingen er for striks. Endelig fremhæves, at personalet for ofte er optaget og fraværende, når der er brug for en hyggesnak eller hjælp.

Der fremkommer enkelte forslag til forbedringer. En siger, at man burde ansætte (det tidligere) mandskab, der godt ville hygge, bankede på døren inden de gik ind og desuden ville køre beboerne til købmanden. Det foreslås også, at der blev ansat nogle flere mænd, ikke mindst for at tilgodese de mandlige beboere. Og endelig er der en, der foreslår, at man burde ansætte en psykolog, som beboerne kunne tale med.

Personalet:

Personalet påpeger, at de er nødt til at agere inden for visse fastlagte regler, eksempelvis i forbindelse med medicinbehandling. Dette kan opleves som rigtigt af beboerne, men lader sig vanskeligt ændre.

I forhold til de øvrige beboervurderinger forholder personalet sig nuanceret. Det medgives, at beboerne kan have oplevet personalet som fraværende, men der henvises i den forbindelse til problemer med at få vagtplanen til at hænge sammen; et forhold som personalet mener er under bedring. Det fremhæves imidlertid også, at den lave normering i nogen grad har haft som positiv konsekvens, at beboerne har været tvunget til at deltage mere aktivt i de daglige gøremål. Ligeledes medgiver personalet, at det kunne være hensigtsmæssigt med flere mandlige medlemmer af personalegruppen, men det påpeges, at det er vanskeligt at tiltrække mænd, blandt andet fordi der er tale om et lavtlønsområde.

Endelig diskuterer personalet det hensigtsmæssige i at tiltale (og behandle) beboerne som børn. En holdning er, at beboerne er voksne mennesker, som ikke skal behandles som børn. Andre mener, at beboerne bedst kan sammenlignes med børn og også har behov for at blive behandlet som sådan. I tilknytning hertil udspinder sig en diskussion om hvordan man skulle håndtere en beboer som "ikke fik sin vilje, og som derfor lå og skreg på gulvet." Et synspunkt var, at man skulle vise ham omsorg og behandle ham nænsomt. Et andet synspunkt var, at man skulle være mere hård og bede ham opføre sig ordentligt. En tredje mente, at man skulle undgå at behandle ham som et barn, men tale til ham som et voksent menneske.

Ledelsen:

Ledelsen forklarer, at beboerne er nødt til at færdes inden for visse rammer, og en gang i mellem er det nødvendigt at synliggøre disse rammer, hvilket kan skabe utilfredshed. Et eksempel er uddelingen af medicin, som er lovmæssigt reguleret, og derfor ikke kan uddeles efter skøn.

I forhold til det konkrete eksempel med håndteringen af beboeren, der lagde sig ned og skreg, mener ledelsen ikke, at der findes en facitliste for, hvordan

sådanne situationer løses. Dog fremhæves, at beboerne ikke skal have deres vilje blot fordi de opfører sig urimeligt. I den forbindelse drager ledelsen en parallel til børn og børneopdragelse. For ledelsen giver det således i vid udstrækning mening at anvende en børne-metafor til at forstå beboernes adfærd. I den konkrete situation skal beboerne således ikke "have sin vilje, for så gør han det igen."

Forholdet mellem beboerne

Beboerne:

Fælles for beboerne er, at de oplever, at de kan omgås de andre beboere, hvorimod mere venskabelige relationer er noget, der enten er helt fraværende eller forbeholdt nogle enkelte af de andre beboere på Landlyst. Eksempelvis siger en, at han snakker hyggeligt og godt sammen med de andre, mens en anden fortæller, at han har to til tre venner, som han besøger privat, hvorimod resten er uden interesse, fordi de er nogle "halvhjerner."

Et par stykker nævner, at beboergruppen er meget blandet. En synes det er en fordel, at beboergruppen ikke bare består af eks-narkomaner, fordi en sådan sammensætning "ville trække i den forkerte retning." En anden har derimod den modsatte holdning og ville hellere være sammen med mere ligesindede mennesker, som vedkommende ville have nemmere ved at etablere venskaber med.

Beboerne fremkommer med enkelte forslag til, hvordan forholdene internt kan forbedres. Et forslag går på, at man burde lave nogle aktiviteter, der rytter beboerne mere sammen. Et andet forslag er, at man har strengere udvælgelseskriterier, når potentielle beboere visiteres til Landlyst.

Personalet:

Personalet genkender situationen, men finder, at "sådan er mellem menneskelige relationer jo." Nogle i personalegruppen vedgår dog, at der er stor forskel på personer, som 'kun' har et alkoholproblem og personer som eksempelvis er stiknarkomaner og nævner i forlængelse heraf også muligheden for, at man adskiller disse grupper.

Ledelsen:

At Landlysts beboere kan bedre med nogle frem for andre, vurderes af ledelsen som almindeligt. ”Det er vel sådan, det er” som forstanderen siger. Dertil kommer også, mener ledelsen, at det at have venner på et botilbud som Landlyst er nært relateret til beboernes misbrug. Som afdelingslederen siger, så ”er man jo venner efter ens behov for misbrug.”

At beboerne omtaler andre som værende ”halvhjerner” med mere, betragtes på ledelsesniveau som et udtryk for, at beboerne ser ned på hinanden. Igen er der tale om et forhold, som ikke kommer bag på ledelsen i og med, at beboergruppen er den som den er. Som det siges:

”Det er vel igen det der med ens egen-situation. Hvis man nu kan sige, at nogen er nogle halvhjerner, så betyder jo – i ens egen selvindsigt – at man selv er enorm god. Det er noget med at hæve sig selv, og det er jo meget smart.”

At den til tider hårde omgangstone er forståelig betyder imidlertid ikke, at man skal acceptere den, og ledelsen fremhæver da også, at der gribes ind, når det skønnes nødvendigt.

Misbrug

Beboerne:

Blandt beboerne er der enighed om, at det er positivt, at man ikke bortvises selv om man har et misbrug. Der findes også kun positive vurderinger af, at man ikke må udøve sit misbrug på fællesarealerne.

Interviewene afdækker dog også visse nuancer og forskelle. En har det således fint med at nyde alkohol for sig selv og savner ikke socialt samvær i forbindelse med drikkeriet, selvom vedkommende godt kan forstå, at andre har det anderledes. En anden er positivt stemt over at have ”drukket socialt” med nogle af de andre beboere og har også oplevet, at personalet har set igennem fingre med det. Men der er også nogle beboere, der er utilfredse, og som føler sig overvåget, og som beskriver de gældende regler som ”for strikse”, ”dobbeltmoralske” og

”asociale” og som medvirkende til at gøre beboerne endnu mere alkoholiserede. I beboerudsagnene findes der i forlængelse heraf et forslag om ”at bløde lidt op” i forhold til den gældende praksis:

”Det ville nok gå helt i lort, hvis folk bare fik lov til at sidde og drikke sammen. Men jeg synes godt, der kunne være lidt mere at gå på. F.eks. behøver de ikke komme løbende, hvis en anden beboer og jeg, vi sad og drak en øl sammen. Men sad vi og drak flere flasker sprut, så kan jeg forstå det.”

Nogle føler sig dog også generet af de andre beboeres misbrug. Eksempelvis beskrives, at nogle bliver fulde ”og kører op i et højt gear”, og en anden siger:

”Jeg synes, det er de forkerte mandlige beboere, som styrer stedet her. Det er de mænd, som drikker sig mest fulde og som er stærkest, der styrer det, og det vil jeg simpelthen ikke være med til.”

Personalet:

Personalet kan godt forstå, at beboerne gerne ville have lov til at drikke sammen. Men det hensigtsmæssige i restriktionen fastholdes, idet den forhindrer, at drikkeriet eskalerer og giver et mere roligt hus. Dertil kommer, at personalet fremhæver, at de ikke tolker reglen rigtigt. Der kan således være situationer, hvor de ikke griber ind, selvom to eller flere beboere drikker sammen, men...

”... det er bedre at have en regel, så kan man altid afvige fra den. Det er noget andet, hvis du har en helt masse løst flagrende, så ville det blive noget forfærdeligt kaos.”

Ledelsen:

Hos Landlysts ledelse er der ikke nogen imødekommenhed overfor den kritik, der rejses af politikken på stedet. Det er der flere grunde til. For det første gøres der opmærksom på, at beboerne bliver ”gjort bekendt med reglerne i det øjeblik, de er

ude at se stedet.” For det andet mener ledelsen, at stedets politik er velbegrundet. Det forklares, at reglerne er oprettet med henblik på sikkerheden for både personale og beboere. Således beskriver ledelsen erfaringer fra situationer, hvor fælles drikkeri har ført til ”vold og planlægning af mord”. Derudover er reglerne også ’asociale’ for at ”beskytte” brugerne. Som afdelingslederen siger, så ”kommer de i ufred og i gæld til hinanden”, hvis reglerne ikke er der og håndhæves. På den baggrund finder ledelsen det heller ikke hensigtsmæssigt, at personalet i visse situationer ser igennem fingre med, at beboerne udøver deres misbrug sammen. Som afdelingslederen siger:

”Vi har nogle regler, og de skal overholdes. Og hvis der er nogen, der ser igennem fingre med det, så må jeg jo tage fat i det.”

At det skulle være en urimelig politik, der føres på stedet, afvises af ledelsen. Beboerne drikker ikke fordi det er socialt, men af helt andre årsager. Dertil kommer, at man godt kan være social på Landlyst, selvom man ikke har lov til at være det i forbindelse med sit misbrug. Som det siges, så kan ”man jo godt sidde og hygge sig sammen på anden vis.”

De fysiske rammer

Beboerne:

Blandt beboerne er der enighed om, at de fysiske rammer – i det store hele – er i orden. En siger, at ”lejlighederne er glimrende”, og der udtrykkes også tilfredshed med lejlighedernes placering i stuehøjde. Der fremkommer dog også kritik. En peger eksempelvis på, at fælles-køkkenet er for lille og godt måtte være større. Et andet kritikpunkt er, at lejlighederne er uegnede til besøg. Det mest centrale kritikpunkt er dog, at Landlyst ligger isoleret, og at der er langt ind til byen. Som en forklarer, ”så dækker købmanden ikke alle behov”.

Personalet:

Personalet udtrykker en vis overraskelse over, at beboerne ikke er mere kritiske overfor de fysiske rammer, end de giver udtryk for. Udover kritikken af det lille

køkken-alrum fremhæver personalet eksempelvis, at den fælles tv-stue (der ligger i forlængelse af køkken-alrummet) er for lille, og at der mangler et aktivitetsrum. Personalet fremhæver også, at de har behov for et egentligt personale rum (udover det eksisterende kontor), hvor man kan trække sig tilbage og få ”et pusterum.”

Ledelsen:

Ledelsen er glad for brugernes positive vurderinger af stedets fysiske rammer. At Landlyst ligger afsides, mener ledelsen kan have en positiv indflydelse på brugernes adfærd. Som forstanderen siger:

”Det er selvfølgelig isoleret herude i forhold til, at der jo ikke rigtig er nogen by i nærheden... Jeg tror egentlig, at det, at det er isoleret her, er en fordel. Så kan man jo ikke bare løbe ned i byen. Det giver mulighed for meget mere ro og regelmæssighed og rytme.”

Det fremhæves desuden, at beboerne har vist, at de er i stand til at benytte eksempelvis bus eller taxa, hvis de reelt oplever et behov for at forlade stedet.

Hvor det i personalegruppen påpeges, at det er en ulempe, at køkken-alrummet er for lille, siges det på ledelsesniveau, at det faktisk er en fordel, fordi det bidrager positivt til beboernes adfærdsmæssige udvikling:

”Vi har godt af at rykke lidt sammen. Vi skal jo lære at være i nærheden af hinanden og lære at give plads til andre. Altså hensynsfuldhed skal du jo også lære.”

Såfremt det ønskes, er der dog, ifølge ledelsen, mulighed for at imødekomme kritikken, idet man - som det oprindeligt var tænkt - har mulighed for udover køkken-alrummet, at inddrage den nuværende have- og pianostue som spisested.

Økonomi

Brugerne:

Nogle beboere giver udtryk for, at det er for dyrt at bo på Landlyst og en udtrykker også utilfredshed med at være under administration. En siger direkte, at det er prisen på maden, der er problemet, imens en anden hæfter sig ved den samlede pris for at bo på Landlyst, som han mener, er for høj.

Personalet:

Personalet peger på, at beboerne har mange penge til sig selv. Men de har ikke tidligere været vant til at betale husleje og tænker ikke over de udgifter, som knytter sig til mad og produkter til personlig pleje. Personalet opfatter således ikke beboernes økonomiske problemer som reelle, men som udtryk for manglende ”realitetssans.”

Ledelsen:

Hos ledelsen peges først og fremmest på, at der er visse ting, der ligger fast. Det drejer sig om prisen for at bo på Landlyst, som stedets ledelse ikke fastsætter alene. Som forstanderen siger: ”Vi har den pris, som der nu er”. Den obligatoriske ordning med fællesmåltider er heller ikke noget der, ifølge ledelsen, vil blive rokket ved på Landlyst. Som det siges, har beboerne siden de tog imod en plads på tilbudet vidst, at det var en del af det. Desuden minder ledelsen om, at priserne på de faste serviceydelser ikke er urimelige, hvilket afspejles i, at beboerne har mellem 3.000-5.000 kroner i lommepenge pr. måned. Der er dog en vis forståelse for, at beboerne kan føle sig frustrerede, fordi lommepengebeløbet skal dække en dyr kerneudgift: misbruget. Af samme grund kan eller vil ledelsen heller ikke undlade at sætte visse beboere under økonomisk administration. Som det påpeges på ledelsesniveau, er det – når det sker – ikke for at genere beboeren, men derimod for at støtte beboeren, selvom det kan opleves som formynderisk.

3.2 Sammenfatning: Landlyst

Livet før og nu

Beboerne beskriver et broget billede af livet på Landlyst. Det er blevet ”bedre”, men også ”værre”, og for en enkelt er det ”hverken blevet værre eller bedre”.

I forhold hertil er det et centralt punkt i personalets diskussioner, om man overhovedet kan bruge brugertilfredshed som parameter for kvalitet. Et synspunkt fremhæver, at personalet ikke ”opnår at komme ind og gøre en forskel for dem.” Et andet synspunkt modsiger dette, mens et tredje ser kritikken som et udslag af, at brugerne er utilfredse med ”noget inde i dem selv”.

Ledelsen hæfter sig blandt andet ved beboernes evne til at formulere kritik og fremhæver, at opholdet på Landlyst har gjort en synlig forskel for beboerne. Ledelsen er enig i at beboerkritik kan være projektion af en indre utilfredshed.

Aktiviteter

Beboerne er glade for de aktiviteter, som tilbydes, men de ønsker flere aktiviteter, som også er bedre tilpasset beboernes evner og svagheder. Der ønskes også flere ture ud af huset.

Personalet beskriver, at de har svært ved at engagere beboerne, men diskuterer flere muligheder for gode aktiviteter, herunder flere ’hjemlige’ aktiviteter.

Ledelsen beskriver også problemet med at engagere beboerne og peger på, at det først nu er muligt at sætte fokus på udviklingen af flere aktiviteter. Ledelsen påpeger samtidig, at succeskriteriet ikke må sættes for højt.

Forholdet mellem personalet og beboerne

Beboerne ytrer tilfredshed med personalet, men der fremsættes også enkelte kritikpunkter. Der peges på, at beboerne ikke behandles ensartet, at personalet blander sig for meget og i nogle tilfælde behandler beboerne som børn. Der peges også på, at personalet kan være fraværende eller utilgængeligt, når der er behov for dem.

Personalet medgiver, at de på grund af problemer med vagtplanen kan have givet indtryk af at være fraværende, ligesom de diskuterer andre af beboernes konkrete kritikpunkter. Nogle mener, at beboerne bedst kan sammenlignes

med børn og derfor også behandles som sådanne, mens andre er mere tvivlende overfor dette.

Ledelsen fremhæver, at personalet er nødt til at agere inden for visse rammer, som beboerne må acceptere. Ledelsen tilslutter sig, at en børne-metafor kan være en hensigtsmæssig ramme for at begribe beboernes handlinger.

Forholdet mellem beboerne

Beboerne oplever, at de kan omgås de fleste andre beboere, men kun har venskabelige relationer til nogle få.

Personalet ser dette som naturligt og generelt gældende for mellemmen-neskelige relationer. Men personalet peger på, at der er store forskelle på beboerne.

Ledelsen tilslutter sig personalets synspunkter og tilføjer, at den hårde tone mellem beboerne skyldes beboernes vanskelige "egensituation."

Misbrug

Beboerne sætter pris på at de ikke bortvises selvom de har et misbrug. Der er også positive vurderinger af, at dette ikke må finde sted på fællesarealerne. Nogle mener dog, at de eksisterende regler håndhæves for strengt, og finder det urimeligt, at beboerne ikke må drikke sammen. Isolation fremmer misbruget, lyder et argument. Der er dog også en opmærksomhed overfor, at ukontrolleret misbrug kan være til gene for de andre beboere.

Personalet har forståelse for ønsket om 'socialt misbrug', men finder ikke dette hensigtsmæssigt. De er dog indstillet på ind i mellem at fravige reglerne en smule.

Ledelsen er umiddelbart ikke imødekommende overfor kritikken. De henviser til, at socialt misbrug kan føre til et sikkerhedsproblem. De indskærper også, at de eksisterende regler skal overholdes.

De fysiske rammer

Beboerne er tilfredse med de fysiske rammer; et væsentlig kritikpunkt er dog stedets geografiske placering langt fra by og gode indkøbsmuligheder.

Personalet er primært overraskede over den positive beboervurdering og peger på konkrete problemer, blandt andet at nogle af fælleslokalerne er for små.

Ledelsen afviser, at Landlysts placering er problematisk; de ser den som en fordel på grund muligheden for ”ro og regelmæssig rytme”. De afviser også, at fælleslokalerne er for små: ”Vi har godt af at rykke lidt sammen.”

Økonomi

Nogle beboere mener, at det er for dyrt at bo på Landlyst. Personalet mener, at kritikken bunder i beboernes manglende ”realitetssans”. Det er et synspunkt, der støttes af ledelsen.

3.3 Diskussionspunkter: Landlyst

På baggrund af ovenstående foreslås i det følgende nogle punkter, som kan indgå i en diskussion af Landlysts videre udvikling:

- Hvordan kan Landlyst være rammen om liv præget af både stabilitet og aktivitet? Spørgsmålet er relevant, fordi beboerne har positive vurderinger af mange forhold på Landlyst, men de beskriver også et ”kedeligt liv.”
- Hvad er gode aktiviteter for Landlysts beboere? Beboerne ønsker sig flere aktiviteter, som er tilrettelagt med henblik på deres særlige kendetegn og svagheder. Det er derfor relevant at diskutere, hvad gode aktiviteter er, hvordan man i højere grad kan engagere beboerne, og hvilket succeskriterium og ambitionsniveau, der kan sættes for aktiviteterne.
- Hvem er beboerne på Landlyst? For en del af personalegruppen og ledelsen giver det mening at sammenligne beboerne med børn. I beboerinterviewene fremsættes kritik af dette, idet metaforen findes umyndiggørende. Mere generelt er spørgsmålet, om der findes andre rele-

vante måder at betragte beboerne på; betragtninger som måske bedre kan danne grundlag for, at der stilles relevante krav til beboerne, tilbydes passende aktiviteter og ydes den nødvendige omsorg? Spørgsmålet er også relevant, fordi evalueringen viser, at der ikke er enighed i personale- og ledelsesgrupperne om, hvilke relationer man kan etablere til beboerne, og hvad man kan forvente, de kan håndtere.

- Hvad er udviklingsperspektivet for Landlysts beboere? I interviewene med beboere, personale og ledelse berøres dette kun sporadisk. Det kan skyldes et afklaret forhold til boformens formål og målet med beboernes ophold, men det kan også skyldes et mere intuitivt forhold til dette spørgsmål, og dermed pege på behovet for en yderligere refleksion.

4 Ladegården

Ladegården ligger placeret i Randers. Det er den sidste af de tre boformer for særligt udsatte personer, der etableres (i 2003). Det er også den af de tre boformer, der starter ud med det største antal pladser, nemlig 13. I modsætning til de to andre boformer ligger Ladegården ikke i tilknytning til et allerede eksisterende forsorgshjem med dertilhørende faciliteter (såsom køretøj, værksteder, sygeafdeling og lignende). Boformen ligger derimod i en selvstændig bygning i et plan i stuehøjde. Den består af 2 huse ”Tårnhuset” og ”Bækhuset”, der er forbundet af en gang og et relativt stort fælles køkken-alrum i midten. De to huse fremstår stort set identiske og huser hver deres halvdel af den samlede beboergruppe. I hvert hus finder man beboernes private boliger (toværelses lejligheder med eget bad og toilet), et kontorlokale forbeholdt personalet samt fællesarealer (herunder en fælles opholdsstue og et fælles gangareal).

Siden starten har Ladegården haft 13 pladser til rådighed. I alt har der været 17 personer visiteret til disse. Af dem er tre afdøde ved døden (under opholdet på Ladegården), én er blevet bortvist og én er fraflyttet tilbudt til et særligt demensafsnit. De nuværende beboere er 10 mænd (på hhv. 40, 42, 46, 47, 49, 57, 65, 58, 58 og 65 år) og to kvinder (på hhv. 56 og 52 år). Den sidste plads forventes besat snarest.

Ladegårdens personalegruppe består af syv pædagoger, fire social- og sundhedsassistenter, en sygeplejerske, en ufaglært og en rengøringsassistent. Hertil kommer en støttepædagog på halv tid og forstanderen, som er ufaglært.

I sammenligning med de to andre boformer er det et særligt kendetegn ved Ladegården, at der føres en mere liberal misbrugspolitik. Det er ikke accepteret at beboerne udøver deres misbrug på fællesarealerne, men det accepteres at de udøver det i fællesskab med de andre beboere så længe, det foregår privat i egen lejlighed. Dette fremgår af Ladegårdens husregler, som er vedlagt i appendiks a. Også madpolitikken er mere liberal end på de to andre boformer. På Ladegården er der således ikke noget krav om obligatorisk brugerbetaling for alle dagens måltider. Man kræver kun, at beboerne betaler for den daglige morgenmad, der serveres i fællesstuerne i de to huse. De øvrige måltider står beboerne selv for, ligesom

de også spiser hver for sig. Ladegården har imidlertid en aftale med et privat catering-firma, hvor beboerne kan bestille mad.

I forbindelse med evalueringen blev der på Ladegården udført 10 kvalitative interviews med beboere, to gruppeinterview med i alt ni medlemmer af personalegruppen samt kvalitative interviews med afdelingsleder og forstander. I tråd med proceduren for BIKVA-evalueringer blev beboerne interviewet åbent og ustyret om deres liv på Ladegården. Udover en generel vurdering af 'livet før og nu' i-tale-satte beboerne i interviewene følgende temaer: 'aktiviteter', 'relationen mellem personalet og beboerne', 'forholdet mellem beboerne' samt 'misbrug'. Disse temaer er blevet bragt ind i interviewene med personale og ledelse, som dermed har været mere styret (se også appendiks b).

4.1 Temaer: Ladegården

Livet før og nu

Beboerne:

Under interviewene blev beboerne bedt om i kort form at sammenligne livet før Ladegården med livet på Ladegården. Der fremkom derved en række kortere besvarelser, som er sammenfattet i skemaet nedenfor.

<i>Livet før Ladegården</i>	<i>Livet på Ladegården</i>
Det var noget lort.	Tryghed
Håbløshed	Den er da positiv det er den da ... men jeg søger jo lidt mere.
Kaos	Stabilitet
Hektisk	Frustrerende
Meget aktivt	Meget passiv
Tror egentligt at det ville være gået helt i kage for mig [hvis jeg ikke var kommet på Ladegården].	Jeg er glad og tilfreds. Og er der noget, så går jeg til personalet.
Før var det positivt. Med egen virksomhed osv.	Kan kun være noget positivt, fordi jeg føler, jeg bliver behandlet godt her.
Angst	Tryghed
Jeg begyndte at drikke for meget. Har været til afrusning, på Psykiatrisk og på sygehuset.	Livet er blevet røvkedeligt. Hvordan ville du ikke have det med at du kun sad og så fjernsyn og røg smøger og pimpede hver dag?

Personalet:

Personalet bemærker, at beboerne har fået stabilitet og tryghed, hvilket de ser som et tydeligt fremskridt sammenlignet med det "kaotiske" liv, som beboerne havde tidligere. I forhold til dette positive element udtrykker personalet en vis overraskelse, fordi de først og fremmest hører kritik i hverdagen. Et medlem af personalegruppen siger eksempelvis: "Der går da ikke en dag, hvor jeg ikke får mange skideboller."

Personalet er dog også opmærksomt på den kedsomhed, som beboerne giver udtryk for, selvom det ikke er en kritik, som alle føler sig ramt af. Eksempelvis siger en fra personalegruppen: "Det er sådan set dem (beboerne), der er de kedelige." Dette udsagn bunder i, at en del af personalegruppen mener, at de gør meget for at aktivere beboerne, men beboerne tager ikke i mod disse tilbud. Derfor mener de ikke, at beboernes kritik er berettiget, men derimod et udtryk for manglende selvindsigt hos beboerne: "Det er nemmere at vende det væk fra sig selv – som de gør."

Ledelsen:

Ledelsen kan udmærket genkende beboernes billede af Ladegården. Det fremhæves i den forbindelse, at stabiliteten er et positivt element, men også at det er væsentligt at give beboerne et mere aktivt liv, som ikke er præget af kedsomhed. Dette er dog, ifølge ledelsen, en vanskelig opgave:

"Vi vil jo så gerne så meget med vores brugere, men evner de det? Og vi har egentlig fundet frem til, at de ikke evner så meget, som vi troede på et tidspunkt."

En del af ansvaret for passiviteten tildeles således beboerne og ikke mindst deres alkoholmisbrug: "De passiviserer dem selv ved at få for meget at drikke. Og så kan de ikke være med i nogle aktiviteter, og så bliver det kedeligt." Men dette betyder ikke, ifølge ledelsen, at man skal opgive tanken om at få etableret aktiviteter, som kan engagere beboerne.

Aktiviteter

Beboerne:

Beboerne er glade for de aktiviteter, der er på Ladegården, eksempelvis banko. Men det er også gennemgående i interviewene med beboerne, at dagen falder dem lang, at de har for lidt at tage sig til. En siger eksempelvis:

”Dagligdagen her på Ladegården er lidt trist – fuld af bajere i stedet for beskæftigelse. For den består i at, når jeg har fået mit kluns på, så går jeg op til den nærmeste købmand og køber nogle bajere. Og går hjem igen og drikker dem stille og roligt. Jeg synes, det er trist, at vi ikke har noget at lave her. Det eneste, vi har at lave er, at købe nogle bajere og drikke dem.”

Dette billede af et liv i kedsomhed tegnes af flere beboere, og nogle nævner, at passiviteten medfører, at de drikker mere. Hos nogle beboere er der dog også en erkendelse af, at de kun vanskeligt kan overkomme fysisk krævende aktiviteter og ikke altid har den nødvendige motivation.

I interviewene fremkommer beboerne med en række forslag til aktiviteter, som de kunne tænke sig at deltage i. Det drejer sig om: højskoleophold, sportsaktiviteter, kreative aktiviteter, sangaftener, foredrag og spil (kort, matador og ludo). I tilknytning til flere sådanne aktiviteter siger en beboer:

”Mange af mine medbeboere – om end ikke alle 100 % - tror jeg også ville tage del, hvis der blev arrangeret flere ting. Lidt efter lidt ville de interessere sig for et eller andet. Men det er de ansatte ikke opmærksomme på. Og er der først nogle, der deltager, vil der nok være flere, der ville komme til.”

Personalet:

En del af personalet fremhæver, at det er vanskeligt at lave aktiviteter med beboerne. En hovedbegrundelse er i den forbindelse, at beboerne ikke ”magter det”, blandt andet på grund af deres misbrug. Eksempelvis siges: ”Det kan godt være,

de synes, det er røvedeligt, men de magter det jo ikke”. En anden udtalelse lyder: ”Vi har prøvet med mange tilbud og aktiviteter ud af huset, men det er kun en lille kerne, der kommer med.”

For nogle medlemmer af personalegruppen er sådanne erfaringer en kilde til frustration, og indimellem spores en resignerende attitude. Men samtidig ses også en vilje til at udføre aktiviteter sammen med beboerne, og nogle ser sådanne aktiviteter som en faglig udfordring. I den forbindelse siges eksempelvis:

”Det, man måske skulle tænke over, var, om vores tilgang til at aktivere dem er den rigtige i forhold til den gruppe, vi har? Vi har snakket om det flere gange: er det noget med underholdning, der skal til? Det tror jeg, det er. Altså hvor de ikke skal yde noget andet end at være til stede, og måske slå et grin op, hvis nu vi er heldige.”

Der er dog langt fra enighed om, at dette er vejen frem, og der fremkommer en del eksempler på, at beboerne ikke vil engagere sig, heller ikke i aktiviteter med høj underholdningsværdi, ikke mindst fordi beboerne er styret af deres misbrug.

For store dele af personalegruppen betragtes det som en forudsætning, at aktiveringen foregår mellem én beboer og én medarbejder, men samtidig fremhæves, at der ikke er ressourcemæssige muligheder for at følge den vej. Dette hænger blandt andet sammen med, at personalet ser sig tvunget til at prioritere det nogle omtaler som ”ISS-arbejde”, altså at udføre de forskellige plejende og rengøringsrelaterede opgaver. Aktiveringen kommer i anden række:

”På grund af ressourcemangel bliver stedet reduceret til et sted, hvor ISS lige så godt kunne komme og gøre arbejdet med en vandslange, men det kunne være anderledes.”

En anden fremhæver det vigtige i, at kontakten til beboerne er vedholdende, men siger: ”Det har vi jo slet ikke tid til nu. Nu skal der bare muges ud.”

De manglende ressourcer opleves som frustrerende; en frustration, som i hvert fald for nogles vedkommende næres af, at de mener, at ledelsen mangler

blik for den situation, som de står i. Ligeledes påpeges, at beboerne bliver dårligere efterhånden, som tiden går, og derfor kræver mere pleje, hvilket indebærer, at ”ISS-arbejdet” stiger.

Ledelsen:

Ledelsen anerkender, at det er vanskeligt at gennemføre aktiviteter med beboerne, og det anerkendes også, at aktiviteter kan være ressourcekrævende. Men det fremhæves, at diskussionen nærmere bør have et fagligt omdrejningspunkt end et ressourcemæssigt. Eksempelvis nævnes, at rengøring ikke nødvendigvis bør betragtes som en ”ISS-aktivitet”, der kan også være tale om pædagogisk aktivitet, hvor man forsøger at inddrage beboerne: ”Ja, at tænke rengøringssituationen som en form for aktivitet, hvor beboeren kan få noget en-til-en kontakt.” Dermed afviser ledelsen, at de ikke har blik for den besværlige situation, som personalet oplever, de står i. Men de definerer først og fremmest problemet som fagligt, og opfordrer personalet til i højere grad at betragte deres arbejde i et pædagogisk lys:

”Det er meget, om man føler sig som rengøringskone, eller om man føler sig som en støtte-kontaktperson, der kommer ind og hjælper en beboer med at holde sin lejlighed.”

For ledelsen er der altså i vid udstrækning tale om, at ”ISS-arbejde” og ”pædagogisk arbejde” ikke holdes adskilt, men tværtimod ses som integrerede. Rengøring og andre dagligdags aktiviteter skal altså ikke bare overstås, men betragtes som en mulighed for at etablere en indholdsfyldt relation til beboeren.

Forholdet mellem personalet og beboerne

Beboerne:

Det er beboernes generelle vurdering, at personalet er imødekommende og venlige. En siger eksempelvis, at ”de er rare og venlige og grundige med rengøringen.” En anden siger: ”Det er et dejligt personale. Man kan altid komme til dem, hvis man har et problem, for eksempel hvis man er lidt ked af det, så vil de gerne snakke med en.”

Hos nogle er der også en mere negativ vurdering. Et kritikpunkt er, at personalet i nogle situationer optræder umyndiggørende og uden tilstrækkelig respekt for beboernes privatliv. Eksempelvis siger en: ”Selvom vi er alkoholikere så er det jo ikke ensbetydende med, at vi er dumme.” Og: ”Det kan godt være, at 80% af dem, der bor her har drukket deres hjerne væk, men vi skal ikke dømmes over en kam alle sammen.” Der gives i denne forbindelse en række eksempler, blandt andet fortælles om situationer, hvor beboere har følt, at grænserne for, hvad man kan tillade sig, når man er på besøg i en andens hjem, er blevet overskredet. Det siges også, at...

”Min kontaktperson prøver med næb og klør at umyndiggøre mig, imens hun siger ”jeg gør det jo for din egen skyld”... Men nej, hun hjælper mig ikke. Jeg har så meget livserfaring, at jeg godt kan klare mig selv.”

Andre steder beskrives, at der ofte er sygdom blandt personalet, og at de ofte er fraværende, ”når man kommer og vil snakke med dem.” Men ”det er også ok, at hjælpen ikke altid kommer med det samme. Den kommer altid.”

Personalet:

Personalet er lydhøre overfor beboernes kritik, ”for det er af dem, vi kan lære noget af”. Og samtidig fremhæves i personaleinterviewene en usikkerhed i forhold til, hvornår grænserne overskrides:

”Det er svært at finde grænsen. De kan jo ingenting, så det er svært at vide, hvornår man skal tage over. Altså, hvornår er det omsorgssvigt, hvis ikke du tager over?”

Det siges også, at ”det ville være rart med nogle flere fælles holdninger i forhold til, hvordan man gebærder sig overfor beboerne.” Problemet er, siges det, at der mangler faglige diskussioner, og at der er uenighed blandt personalet. ”Det betyder også, at det er meget forskelligt afhængigt af hvem, der er på arbejde.”

Generelt set har personalet forståelse for beboernes kritik. Men de fremhæver samtidig, at det i nogle situationer er nødvendigt at optræde indgribende, blandt andet for at beskytte brugerne og tage hånd om dem. Et eksempel på dette knytter sig til rengøringen, hvor en ansat fortæller:

”Det er jo det samme i forhold til personlig hygiejne, hvor der er nogle, der slet ikke kan finde ud af, at lige pludselig så lugter de altså temmelig ubehageligt, og de er ikke til at holde ud at være i nærheden af, og alle andre flytter sig, når de kommer. Der er vi nogle gange nødt til at sige: ”Nu er det nu. Nu skal du i bad, og der er bare ikke noget at diskutere. Nu skal du have rent tøj på, for vi kan ikke holde ud at være her”.”

I sådanne situationer erkender personalet, at deres indgriben kan betragtes som et overgreb, fordi beboeren ikke nødvendigvis kan overskue situationen. De mener dog samtidig, at et indgreb kan være nødvendigt ud fra et hensyn til beboeren selv og omgivelserne.

Ledelsen:

Ledelsen afviser, at beboerne umyndiggøres, men vedgår, at der sættes grænser for beboerne, og at personalet er indgribende:

”Altså, vi er nødt til en gang i mellem at gøre et eller andet drastisk, og det bliver man nogle gange upopulær på, men ligefrem at umyndiggøre vores beboere, det gør vi ikke.”

Det er i nogle tilfælde nødvendigt, at personalet er indgribende, ikke mindst af hensyn til beboerne selv, som i visse situationer har vanskeligt ved at administrere deres egen livssituation. Ifølge ledelsen kan der ikke opstilles et fast regelsæt for, hvornår og hvordan indgribende handlinger skal udføres; det er i vid udstrækning situationsbestemt. Dog skal indgreb foregå inden for lovens rammer, og løbende debatteres blandt og med personalet.

Forholdet mellem beboerne

Beboerne:

Hvor et par af beboerne oplever at komme ”fint nok” ud af det med alle de andre beboere, oplever andre kun, at de har det godt med nogle udvalgte beboere på stedet. De andre er de enten i konflikt med, eller de kender dem ikke eller de bryder sig ikke om dem, eksempelvis fordi de blamerer sig, når de er fulde. I denne forbindelse foreslår en enkelt beboer, at man er mere streng i sin udvælgelse og sammensætning af beboergruppen, mens en anden beboer foreslår, at man laver flere ting sammen.

Personalet:

I personaleinterviewene fremhæves, at det er naturligt, at man ikke har gode relationer til alle. Samtidig peger personalet på, at beboernes svære livssituation og misbrug gør, at deres tolerancetærskel er lav, hvilket fremmer konflikter. Ikke mindst på den baggrund er personalet usikre på, om der kan (og bør) gøres noget for at bedre den eksisterende situation.

Ledelsen

Ledelsen anerkender, at beboernes interne relationer indimellem kan være problematiske. Og de peger ligesom personalet på, at beboernes livssituation og misbrug er en væsentlig årsag hertil. I forlængelse heraf argumenteres, at løsningen ikke er andre udvælgelseskriterier:

”Nu er det jo ikke en interesseklub, hvor man mødes, fordi man har fælles interesser. Det er et sted, hvor man hjælper de mennesker, der ikke kan klare sig selv i egen bolig... så vi kan ikke begynde at lave udvælgelseskriterier for, hvad for en slags mennesker vi vil have ind på Ladegården.”

På lignende vis er ledelsen heller ikke overbevist om, at ’sammenrystningsaktiviteter’ vil skabe en mere homogen beboergruppe med færre konflikter, for ”man kan ikke tvinge folk til fællesskab.”

Misbrug

Beboerne:

Misbrugspolitikken på Ladegården er et andet tema, som beboerne kommenterer. En gruppe mener, at politikken er god fordi, den tillader beboerne at drikke, også sammen privat. Eksempelvis fremhæves, at det er godt, at man er ”fri for at skjule drikkeriet”, og at det er ”hyggeligt at drikke sammen”. Men det er også en udbredt holdning, at denne politik har en bagside, idet nogle bliver for fulde og har svært ved ”at styre sig” og generer både personale og beboere. Flere føler sig således generet af, at nogle drikker for meget, hvilket fører til ”uro”, og folk der ”skændes” og ”råber og skriger”. Hvor de fleste forholder sig til de problemer, som drikkeriet medfører på Ladegården, mener en enkelt, at fulde beboeres færden i gadebilledet medvirker til, at det omgivende samfund får et negativt billede af Ladegården.

På baggrund af ovenstående foreslår flere beboere en mere restriktiv misbrugspolitik. Det drejer sig ikke om at forbyde, at beboere drikker sammen, men derimod om at gribe hårdere ind overfor beboere, som bliver for urolige på grund af deres alkoholindtag. En beboer siger eksempelvis:

”Stod det til mig, så skulle de simpelthen ikke have lov til at være på fællesarealerne, når de havde drukket... Og gik de så ud alligevel, så skulle de smides ind i deres lejligheder.”

Personalet:

Ifølge personalet er det blandt andet en fordel ved den eksisterende politik på stedet, at den giver plads til at beboerne drikker sammen og derved får dækket et socialt behov: ”De er sammen om at drikke. Det er det eneste, de er sammen om.” Drikkeri er med andre ord knyttet til social aktivitet, og derfor betragtes det som u hensigtsmæssigt at isolere beboerne med deres misbrug. Hvor nogle medlemmer af personalegruppen ikke mener, at ’det sociale drikkeri’ får misbruget til at stige, frygter andre, at den eksisterende politik får nogle brugere til at drikke mere. Ligeledes er accepten af beboernes misbrug ikke ubetinget. Eksempelvis siges: ”Vi skal selvfølgelig acceptere, at de drikker, men vi skal også holde fast i håbet” og

”hvis jeg begynder at miste troen på, at de en dag holder op, så ville jeg ikke kunne holde ud at være her.”

Personalet erkender, at der indimellem opstår situationer, hvor berusede beboere genererer andre på fællesarealerne. Selvom personalet er opmærksomme på problematikken, er deres handlingsmuligheder begrænsede. De må ikke føre den person, som er til gene for andre; de må kun lede ham. Dette gør det vanskeligt, og som en bemærker, er det svært, at sætte sig igennem ”med pædagogiske virkemidler overfor en med en promille på fem.”

Ledelsen:

På ledelsesniveau fremhæver afdelingslederen, at formålet med Ladegården ikke er at behandle eller begrænse et alkoholmisbrug, men derimod at højne beboernes livskvalitet. En tilknyttet holdning er, at beboernes mulighed for at drikke sammen ikke højner deres misbrug, men tværtimod forhindrer den isolation, som en mere restriktiv politik kunne medføre:

”Jeg synes, det er vigtigt at holde fast i, hvad der er vores opgave. Det er ikke at få folk til at lade være med at drikke, men at højne deres livskvalitet så meget som muligt. Og jeg mener ikke, at der er ret meget kvalitet i, at når man nu skal have sin daglige alkohol, at man så skal sidde for lukket dør hver i sær og drikke inde hos sig selv.”

På den anden side leder især forstanderen efter metoder, som kunne begrænse beboernes misbrug. Eksempelvis nævner han en kiosk på Ladegården som en mulighed, fordi man kunne tilknytte nogle restriktioner på forbruget, i form af kontrol med mængde, begrænset åbningstid osv. Forstanderen siger:

”Vi kan jo ikke sige, at de ikke må drikke, men spørgsmålet er, om man kunne sætte nogle restriktioner på og sige, ”du kan få fem genstande om dagen, men det kan man jo heller ikke gøre, for vi lever i et frit og åbent hus. Det er jo ikke et fængsel, så det kan vi ikke håndhæve. Men hvor Søren skal vi sætte grænsen?”

4.2 Sammenfatning: Ladegården

Livet før og nu

Beboerne på Ladegården beskriver blandt andet, hvordan de tidligere har levet i ”kaos”, ”håbløshed” og ”angst”, men nu har opnået ”tryghed” og ”stabilitet”. Men de beskriver også dem selv som ”passive” og livet som ”kedeligt”.

Personalet mener først og fremmest, at denne kedsomhed skyldes, at beboerne ikke tager imod de eksisterende tilbud.

Også ledelsen placerer i nogen udstrækning ansvaret på beboerne og ikke mindst deres misbrug.

Aktiviteter

Beboerne erkender, at de ikke altid kan overkomme aktiviteter, men de ville ønske, at der var flere, og der peges på, at aktivitetstilbudet bør være mere varieret og vedholdende.

En holdning blandt personalet er, at beboerne ikke magter aktiviteter, og der spores en resignerende attitude. Andre fremhæver, at man må overveje, om personalets tilgang til aktiviteterne er den mest hensigtsmæssige. Dertil kommer, at personalet oplever, at bruge meget tid på rengøring og pleje, og de mener ikke, at de har tilstrækkelige ressourcer til at engagere sig i aktiviteter.

Ledelsen anerkender, at det kan være vanskeligt at engagere beboerne, men mener ikke, at problemstillingen primært er knyttet til begrænsede ressourcer. Ledelsen accepterer således ikke distinktionen mellem rengøring og pleje på den ene side og pædagogisk arbejde på den anden. Disse to aktivitetstyper bør, ifølge ledelsen, ses som integrerede.

Forholdet mellem personalet og beboerne

Beboerne vurderer generelt relationen til personalet positivt. Der er dog også negative vurderinger, blandt andet gives eksempler på, at personale og ledelse i beboernes øjne har optrådt umyndiggørende.

Personalet oplever, at det er svært at finde grænsen mellem berettigede og uberettigede indgreb. Og de efterlyser diskussioner af, hvor denne grænse går; en diskussion som også kan give mulighed for fælles fodslag blandt personalet.

Personalet påpeger dog også, at visse indgreb er nødvendige både for at beskytte den enkelte beboer og fællesskabet. Dette støttes af ledelsen.

Forholdet mellem beboerne

Beboerne beskriver, at de kommer nogenlunde ud af det med de andre beboere, men for nogle er visse relationer præget af konflikt, ligesom beboerne ikke altid mener at kende hinanden tilstrækkelig godt. Nogle beboere udtaler sig kritisk om andre beboere, som blamerer sig, når de er fulde.

Personalet finder det naturligt, at ikke alle relationer er lige gode og lige intime, men de mener også, at brugernes misbrug og svære livssituation nedsætter deres tolerancetærskel. Dette støttes af ledelsen, der samtidig afviser, at andre visitationskriterier ville bedre forholdet mellem beboerne.

Misbrug

Beboerne udtrykker tilfredshed med, at de ikke bortvises selvom de har et misbrug og indimellem udøver det i fællesskab med andre beboere. Men det er også tydeligt, at en del beboere ønsker en mere restriktiv politik overfor beboere, som opfører sig generende i påvirket tilstand.

I det store hele støtter personalet den eksisterende misbrugspolitik, men der er også en frygt for, at den medvirker til et stigende misbrug, ligesom nogle medlemmer af personalegruppen fastholder, at det langsigtede mål må være at mindske eller fjerne beboernes misbrug. Personalet erkender, at der kan forekomme situationer, hvor berusede personer generer andre beboere, men de peger også på, at de har begrænsede muligheder for at gribe ind i sådanne situationer.

Ledelsen er tilsyneladende også en smule tvivlrådig i forhold til den eksisterende politik. Således fremhæver afdelingslederen, at boformens primære mål ikke er at reducere misbruget, men at højne livskvaliteten. Forstanderen er derimod mere optaget af at finde metoder, som begrænser misbruget.

4.3 Diskussionspunkter: Ladegården

På baggrund af ovenstående foreslås i det følgende nogle punkter, som kunne indgå i diskussion af Ladegårdens videre udvikling:

- Hvordan kan Ladegården være rammen om liv, der på en og samme tid er stabile, udfordrende og afvekslende? Spørgsmålet er relevant i lyset af beboernes generelle vurdering af, at deres liv er blevet bedre siden indflytning på Ladegården, men med stabiliteten er der også kommet kedsomhed.
- Hvad er gode aktiviteter for Ladegårdens beboere? Beboerne efterlyser flere aktiviteter. En del af personalet er positive over for dette, andre er mere opgivende og mener ikke, at brugerne kan magte ret mange aktiviteter. Der ser i forlængelse heraf ud til at være behov for en diskussion af, hvilke aktiviteter som med fordel kan udføres sammen med beboerne.
- Hvad kan man forvente af beboerne? Evalueringen viser, at personalegruppen i nogen udstrækning giver beboerne ansvaret for mislykkede aktiviteter. Derfor kunne det med fordel diskuteres hvilke kriterier, der kan opstilles for succesfuld beboerinddragelse i aktiviteter? og om man i højere grad skal have øje for 'den lille succes'?
- Hvem er beboerne på Ladegården? Ovenstående peger på, at større viden om beboergruppen kunne være hensigtsmæssig. En sådan viden kunne danne grundlag for diskussioner af, hvilke krav der med rimelighed kan stilles til beboerne og hvilke aktiviteter, som ville være relevante. Spørgsmålet er relevant, fordi materialet viser, at der ikke er enighed i personale- og ledelsesgrupperne om disse spørgsmål.
- Hvad er udviklingsperspektivet for Ladegårdens beboere? Dette spørgsmål har især relevans i relation til den eksisterende misbrugspolitik. Blandt beboere, personale og ledelse findes forskellige holdninger til, hvilken politik som ville være den mest hensigtsmæssige. Tilsyneladende er dette ikke

kun et spørgsmål om konkrete justeringer, men også om selve det udviklingsbegreb, som ligger til grund for arbejdet på boformen. Er hensigten livskvalitet på allerede givne præmisser (f.eks. beboernes misbrug) eller kan disse præmisser ændres, og i givet fald hvor meget og hvordan?

- Hvor trækkes grænsen mellem indgreb og overgreb? Beboerne betragter ind i mellem personalets indgreb som overgreb. Personalet beskriver, at balancen kan være vanskelig og efterlyser en bredere diskussion og en mere fælles holdning i personalegruppen.

5 De tre boformer

5.1 Sammenfatning og forvaltningens kommentarer

I det følgende uddrages et samlet billede, som det viser sig på tværs af de tre boformer. Sammenfatningen har været præsenteret for forvaltningen, og kommentarerne herfra er medtaget i kort form. Forvaltningen var repræsenteret ved kontorchefen, den ledende misbrugskonsulent og den fuldmægtige ved Kontoret for Socialt Handicappede, Driftsområdet for Voksne Handicappede, Århus Amt.

Fra kaos til stabilitet og kedsomhed

Evalueringen viser, at beboerne på alle tre boformer generelt oplever en forbedring af deres livskvalitet efter, at de er kommet på en §§ 73 eller 92-plads. Fra et liv, der beskrives med synonymer såsom ”kaos”, ”hektisk” og ”angst”, oplever beboerne mere livskvalitet i form af ”tryghed”, ”stabilitet”, ”ro” m.v. Der er dog også en klar tendens til, at der med det mere trygge og strukturerede liv også følger en oplevelse af kedsomhed.

I personale- og ledelsesgrupperne udtrykkes en vis glæde over, at nogle af de oprindelige, centrale ambitioner med boformerne i form af blandt andet tryghed og stabilitet ser ud til at være realiseret. Samtidig anerkender personale og ledelse, at beboernes liv kan være præget af kedsomhed. Man kan med andre ord sige, at der er konsensus om det forhold, at det trygge liv på boformerne på nuværende tidspunkt tenderer til at blive et kedeligt og lidt for stille liv.

Forvaltningens kommentarer:

Forvaltningen relaterer blandt andet beboernes oplevelse af kedsomhed til det skift, der er sket i dagligdagen. Tidligere havde beboerne en dagligdag, hvor uforudsigelighed og ’her-og-nu orientering’, med skiftende relationer i løbet af en dag, ofte var et basalt vilkår. I dag har de en bolig og en dagligdag, der indebærer faste, stabile rammer og en gennemgående personkreds at interagere i forhold til. Disse rammer giver ikke mulighed for den samme spontanitet og ’her-og-nu-orientering’ som tidligere. De mange skift i dagligdagen og misbruget kan have været med til at afbøde den indre tomhedsfølelse og uro, som mange fra beboer-

gruppen oplever på grund af mange og tidlige omsorgssvigt. Når her-og-nu orienteringen i dagligdagen forsvinder, kan det give en følelse af kedsomhed. Men at opleve kedsomhed kan også være første spire til at få kontakt med sider af sig selv, der betyder, at en forandring er mulig. Så det er interessant, at finde ud af hvad begrebet 'kedsomhed' dækker over for at finde ud af, hvad der skal eller ikke skal gøres.

Aktiviteter

Generelt udtrykker beboerne sig positivt om de eksisterende aktiviteter, men samtidigt oplever de, at der er for få af dem, at der sker for lidt. Dagen falder dem lang.

Nogle ansatte mener, at dette skyldes, at beboerne "ikke overholder aftalerne" og derfor går glip af nogle aktiviteter, som allerede bliver arrangeret for dem. Flertallet af medarbejdere og ledere peger dog på, at det er beboernes adfærd (herunder misbruget og den manglende ansvarlighed), der ligger til grund for beboernes manglende engagement. I forlængelse heraf peger nogle medarbejdere på, at succesfulde aktiviteter kræver flere ressourcer, end der på nuværende tidspunkt er til rådighed. I modsætning hertil mener andre, at løsningen ikke nødvendigvis er flere ressourcer, men forandringer i de etablerede arbejdsgange, forståelsen af brugernes ressourcer og definitionen af, hvad en aktivitet egentlig er.

Forvaltningens kommentarer:

Forvaltningen peger på, at beboernes oplevelse af et kedsommeligt liv kræver en analyse af, hvad oplevelsen dækker over og ikke fjernes ved udelukkende at tænke aktiviteter i traditionel forstand. Der peges på, at det også kan være vanskeligt for en beboer at overskue forløbet omkring enkeltstående aktiviteter. Beboeren kan have sagt ja til en aktivitet på et tidspunkt, hvor lysten og ikke mindst kontakten til medarbejder var til stede, men have mistet motivationen, når aktiviteten skal finde sted. I forhold til aktiviteter forstået som "iscenesættelse af noget oplevelsesorienteret", hvor både medarbejdere og beboere deltager, er gentagelse måske noget, der efter en periode kan bære frugt.

Udover dette peger forvaltningen på, at personalet skal ”gribe chancen, når den er der” og i højere grad tænke aktiviteter som en integreret del af dagligdagen og de praktiske gøremål. At indbygge ”glædelige” ritualer i dagligdagen kan være et stærkt aktiv, for eksempel oplevelsen af at spise sammen på en hyggelig måde. Det understreges, at ambitionsniveauet ikke må sættes for højt, og at en aktivitet kan være succesfuld, selvom kun få beboere deltager og har glæde af den. Det fremhæves også, at det sandsynligvis tager tid, før en beboergruppe har opbygget et sammenhold og en alliance med personalet, der ifølge forvaltningen ofte er nødvendige forudsætninger for at ville deltage i en aktivitet ude af huset.

I forhold til den enkeltes oplevelse af kedsomhed understreges, at dette kan være et tegn på en forandringsproces, hvor beboeren kommer i kontakt med sider af sig selv, der har været gemt bort i et hektisk liv. Det kan i den forbindelse være nødvendigt at yde hjælp til at lindre den smerte, der kan være forbundet hermed, for at skabe forandring. I nogle tilfælde kan aktiviteter være en flugt fra denne smertefulde proces.

Forholdet mellem personalet og beboerne

Forholdet til personalet gives både positive og negative vurderinger. Flere beboere udtrykker glæde over personalets venlighed, imødekommenhed og omsorg. Samtidig er der dog hos nogle beboere en oplevelse af, at personalet kan være utilgængeligt og for indgribende. Blandt andet kritiserer nogle beboere, at de bliver behandlet som børn. Andre fremhæver en for striks personalehåndtering af medicin og penge som problematisk.

Typisk med henvisning til beboernes adfærd og historie er det – for mange i både personale- og ledelsesgruppen – forståeligt, at beboerne indimellem føler sig umyndiggjort og afvist. Ikke desto mindre er den generelle holdning, at der er grænser for, hvad der kan gøres for at afhjælpe problemet. Eksempelvis fremhæves, at visse plejebenhov og hensynet til andre beboere kan kræve indgreb, som af den enkelte beboer kan opleves som overgreb. Ligeledes er der behov for, at personalet trækker sig tilbage, blandt andet i forbindelse med administrative opgaver eller blot for at få et pusterum.

Forvaltningens kommentarer:

Det fremhæves, at diskussionen af, hvornår indgreb bliver til overgreb i høj grad er situationsbestemt. Personalet skal skride ind for at sikre beboernes ”værdighed, og at alle kan være der,” men indgrebet skal foretages ud fra ”ordentlige intentioner i forhold til den enkelte og ud fra et hensyn til helheden.” Forvaltningen fremhæver også, at klare værdier på området er en fordel, og at der også kan være brug for mere håndfaste regler (gerne defineret sammen med brugerne) som støtte for hensigtsmæssig håndtering af problemerne i praksis.

Forholdet mellem beboerne

I beboergruppen er der bred enighed om, at – selvom man lever sammen og omgås – så er det de færreste, der kommer godt ud af det med alle. Det typiske billede er derimod, at beboerne har venskabelige relationer til ganske få af de andre beboere. Samtidig er det kendetegnende, at beboerne ofte anvender nedsættende betegnelser i omtalen af andre beboere.

Både personale og ledelse peger på, at det er almindeligt kun at have få nære relationer. Det fremhæves endvidere, at beboernes svære livssituation og misbrug gør, at deres tolerancetærskel, rummelighed og empati er lav, hvilket medfører, at konflikter og nedgøring af de svageste nemmere opstår. Personalet og ledelsen fremhæver, at der tages hånd om sådanne situationer.

Forvaltningens kommentarer:

Forvaltningen finder det glædeligt, at beboerne trods alt har gode relationer til andre i beboergruppen, men mener ikke, at forholdet kan forbedres yderligere gennem en mere homogen beboergruppe. Forvaltningen peger på, at der er et begrænset antal pladser på boformerne, hvilket sætter grænser for, hvordan beboergruppen kan sammensættes. Desuden fremhæves, at visitationskriterierne allerede nu er tilknyttet et krav om opmærksomhed overfor den eksisterende beboergruppe.

Misbrug

Misbrugspolitikken fylder forholdsvis meget i beboernes evalueringer, men det er vanskeligt at fremdrage konklusioner, som går på tværs af boformerne, fordi de tre boformer ikke har samme regler. Dog kan man pege på, at det er gennemgående, at beboerne sætter pris på, at der – i større eller mindre udstrækning – er plads til deres misbrug på boformerne. En anden tværgående konklusion er, at beboerne ikke efterlyser fuldstændig frihed til at udøve deres misbrug. Også beboerne kan føle sig generet af for meget fuldskab.

For personalet er beboernes misbrug tydeligvis en udfordring. Mange har en erkendelse af, at misbruget er en integreret del af beboernes identitet og dagligliv, og mener derfor ikke, at der kan stilles krav om, at misbruget stoppes. Samtidig er det også tydeligt, at der i personale- og ledelsesgruppen eftersøges metoder, som gør det muligt at moderere beboernes misbrug.

Forvaltningens kommentarer:

Blandt andet med henvisning til Serviceloven, som boformerne drives under, fremhæver forvaltningen, at boformerne skal intervenere i forhold til et rusmiddelbrug, der forværrer beboernes livssituation, såvel socialt som fysisk. Men det anerkendes samtidigt, at personalet står med en svær opgave, der er vanskelig at håndtere i praksis. Forvaltningen mener, at misbrugspolitikkerne på de tre boformer bør koordineres og homogeniseres som en del af arbejdet med opgaveklargøring, og derfor sættes problemstillingen til debat i den nærmeste fremtid.

5.2 Diskussionspunkter: Alle tre boformer

Evalueringen viser, at beboerne vurderer mange forhold positivt selvom der også er kritik. Evalueringen viser også, at området er præget af en vis usikkerhed, såvel internt på boformerne som på tværs af dem.⁹ På den baggrund forslås, at følgende punkter kan indgå i en mere samlet diskussion af områdets videre udvikling:

---

⁹ Denne usikkerhed viser sig også i de talrige betegnelser som personalet og ledelsen bruger til at beskrive boformerne, se appendiks c.

- Livet på boformerne bliver for nogle beboere mere stabilt og på mange måder bedre, men også kedeligt og forudsigeligt. Det er derfor relevant at spørge: Hvordan kan boformerne være rammen om liv der på en og samme tid er stabile, udfordrende og afvekslende?
- Beboerne efterlyser flere aktiviteter. En del af personalet er positive over for dette. Men hvad er gode aktiviteter for beboerne? Både beboere og personale fremsætter konkrete forslag, men mere generelt kan man med fordel diskutere: Er aktiviteter en særlig begivenhed eller i lige så høj grad del af den normale dagligdag? Kræves flere ressourcer eller er organisatoriske og faglige justeringer mere relevante? Hvad er kriteriet for succesfuld beboerinddragelse i aktiviteter? Skal man i højere grad have øje for 'den lille succes'?
- Ovenstående peger på yderligere en central gruppe af spørgsmål: Hvem er beboerne på boformerne? Findes der i organisationerne tilstrækkelig viden til, at der kan stilles relevante krav, tilbydes de rigtige typer af aktiviteter og ydes den nødvendige omsorg? Spørgsmålet bliver ikke mindst relevant fordi, der blandt personale og ledelse ikke er enighed om, hvilke relationer man kan etablere til beboerne, og hvad man kan forvente, de kan håndtere.
- Indgreb er nødvendige, overgreb skal undgås. Men balancen er vanskelig og kræver en løbende diskussion. Dette er på den ene side en principiel diskussion om relationen mellem personale, forvaltning og beboere, men det er også en debat om konkrete ting: Skal man banke på døren, inden man går ind til beboerne? Hvordan tiltaler man beboerne – som voksne eller som børn? Hvor meget har man krav på at vide, og hvad kan beboerne holde for sig selv?
- Hvilket udviklingsperspektiv ligger til grund for arbejdet på boformerne? Er boformerne mest af alt opbevaring af personer, som har tabt muligheden for udvikling, eller er det muligt på den ene eller den anden måde at

arbejde aktivt med et udviklingsperspektiv, som gør, at den enkelte beboer i sidste ende får et bedre liv? Og i så fald hvordan skal udvikling så tænkes i denne særlige kontekst?

Litteratur

Glaser, Barney G. & Anselm S. Strauss (1967). *The Discovery of Grounded Theory: Strategies for Qualitative Research*. New York: Aldine de Gruyter.

Krogstrup, Hanne Kathrine (2003). Opskrift på BIKVA-modellen, I: Peter Dahler-Larsen & Hanne Kathrine Krogstrup, *Nye Veje i Evaluering: Håndbog i tre evalueringsmodeller*, Systime Academic.

Kvale, Steinar (1998). *InterView: En introduktion til det kvalitative forskningsinterview*, Hans Reitzels Forlag.

Appendiks

Appendiks a: De tre boformers husordener

Kilden

Kildens nedskrevne husregler lyder således:

- Der udvises hensyn til medboere og omgivelser:
- Her taler vi ordentligt til vores medmennesker
- Her vises hensyn til andre når du ser TV og spiller musik.
- Her rydder vi op efter os selv.
- Her vasker vi hænder før måltiderne.
- Her overholder vi spisetiderne.
- Her indtages i afdelingen ikke alkohol og andre rusmidler mellem klokken 23.00-08.00.
- Her indtages alkohol og andre rusmidler på egen stue, alene og i begrænset omfang.
- Her i afdelingen skal du opholde dig på egen stue, hvis du er så påvirket at din adfærd er generende for omgivelserne. Der er ej heller adgang til Østervangs fællesarealer.
- Her accepteres handel med rusmidler ikke.
- Her accepteres vold og trusler om vold ikke.

Landlyst

Landlysts nedskrevne husregler lyder således:

- Personalets henstillinger og påbud skal følges. Ulovligheder politianmeldes
- Medbragt medicin afleveres ved indflytning til personalet.
- Indtag af alkohol foregår i egen lejlighed, og ikke sammen med andre beboere. Mængde og administration aftales med din kontaktperson.
- Du må ikke være i besiddelse af våben eller stikvåben under opholdet. Disse afleveres ved indflytning og udleveres ved fraflytning.
- Du forpligtiger dig til at overholde de aftaler du og din kontaktperson indgår, i forhold til hjælp til personlig pleje, og hjælp til praktisk bistand.
- Du forpligtiger dig til at vise hensyn til dine omgivelser i forbindelse med din adfærd - dit misbrug og plejen af dig selv. Personalet kan gribe ind. Der kan blive tale om afrusning og husarrest.
- Du kan deltage i arbejdet og eventuelt fællesarrangementer på Godrum; men må ikke være påvirket. Færdsel på forsorgsdelen er ikke tilladt, undtaget er beboere i "huset", der skal være i aktivering. Enhver færden på forsorgsdelen af landlivbeboere skal være med ledsagelse af personale.

- Vold og trusler om vold mod personale eller medbeboere medfører politi-anmeldelse. Enhver trussel om vold, vold og ukvemsord tolereres ikke og registreres hver gang. Der gives skriftlig advarsel og samtale. Flere tilfælde af advarsel kan medføre opsigelse af lejekontrakt.
- Du kan deltage i beboermøder.
- Efterladte effekter opbevares højst en måned.
- Ved kørsel i egen bil, skal kørekort forevises og bilnøgler afleveres til personalet. Spirituskørsel og kørsel uden kørekort anmeldes.
- Besøg af forsorgsbeboere finder sted på fællesarealerne, og det forventes at der siges goddag og farvel.

Ladegården

Ladegårdens nedskrevne husregler lyder således:

- Ladegården skal være et rart sted for alle – det er også op til dig. Vis derfor hensyn til andre, når du deltager i fællesarrangementer. Alle deltager i de fælles opgaver efter formåen.
- På fællesarealerne forventes det, at din væremåde ikke chikanerer andre.
- Er du synlig beruset, opholder du dig i egen lejlighed.
- Indtagelse af alkohol eller andre rusmidler foregår i egen lejlighed og i begrænset omfang. Det vil sige ingen indtagelse af alkohol på ture, på fællesarealer og ved fællesarrangementer.
- Hårde stoffer er bandlyst!
- Gæster er velkomne på Ladegården. Ved eventuel overnatning skal personalet informeres af hensyn til brandmyndighederne. Gæster må ikke indtage alkohol.
- Der skal være ro kl. 23 – både i lejligheder og på fællesarealer.
- Medicin udleveres fra kontoret.
- Vold og trusler om vold accepteres ikke.

Appendiks b: Fremgangsmåde

De kvalitative interviews blev gennemført med varierende grader af struktur (se også Krogstrup 2003 og Kvale 1998). Først blev beboerne interviewet meget åbent og ustyret. Der blev stillet spørgsmål som ”hvordan er din dagligdag her?”, ”hvad synes du om at bo her?”, ”hvordan synes du dit liv er nu sammenlignet med perioden før du flyttede hertil?” etc. Interviewene med beboerne blev optaget på bånd og efterfølgende gennemlyttet, meningskondenseret (refereret) og kategoriseret (sorteret). Derved fremkom en række temaer: ’livet før og nu’, ’aktiviteter’, ’forholdet mellem personalet og beboerne’ osv.

De beboer-udpegede temaer strukturerede interviewene med personalet og ledelsen på de tre boformer. På ledelsesniveau blev interviewene desuden struktureret yderligere, idet personaleudsagnene blev tilføjet beboervurderingerne. Således blev spørgsmålene til personalet og ledelsen formuleret efter følgende logik: ”Beboerne siger sådan. Hvad siger I til det?” og i ledelsens tilfælde: ”Beboerne siger sådan. Til det siger personalet sådan. Hvad siger I til det?”. Ligesom med beboerne blev personalets og ledelsens udsagn optaget på bånd og efterfølgende gennemlyttet, meningskondenseret og kategoriseret.

Analyseprocessen blev foretaget med inspiration fra Grounded Theory (Glaser and Strauss 1967), der tilbyder nogle anvisninger for analyse af kvalitativt materiale, herunder kvalitative interviews, som sikrer analytisk systematik og grundighed og derigennem konklusioner, der er velfunderet (eller: ”grounded”) i de empiriske data (Glaser and Strauss 1967; se også kapitel 11 i Kvales bog ”Interview: Introduktion til det kvalitative interview”, som giver en oversigt over forskellige analysemetoder).

Appendiks c: Personalets og ledelsens betegnelser for boformerne

Alternativt bomiljø

Alternativ boform

Alternativt pensionat

Alternativ pleje-boform

Alternativt plejehjem fordi:

- boformen er alternativ og fordi vi plejer dem,
- de skal have brug for pleje for at bo her,
- dem der er her er meget plejkrævende og kan derfor godt sidestilles med beboere på et plejehjem, og
- ordet 'alternativt plejehjem' er så bredt. Der kan du ligge alle de ting der netop er her, fordi det er så individuelt, de behov folk har.

Ikke alternativt plejehjem fordi:

- det er en skam, at man kalder det et plejeafsnit, fordi selvfølgelig skal de have hjælp til noget pleje og støtte omkring sig, men jeg kunne godt tænke mig at de var lidt mere med omkring tingene. Når man bruger titler som plejehjem og plejeafsnit så er det hovedvægten, der er pleje,
- for mig er det ikke et plejehjem. De har brug for noget omsorg eller hjemmehjælp eller sygeplejefagligt indimellem, men det er ikke mere end hvis de var ude i egen bolig. Ikke et decideret plejehjem. Det er det på nogle områder, men ikke som det plejehjem hvor bedstefar er – fordi vores beboere er dårligt fysiske og så har de deres misbrug og psykiske problemer oveni, og
- hvad er et alternativt plejehjem? Det er sådan et sted hvor man plejer folk, de kan ikke ret meget selv. Det kan de faktisk her.

Bofællesskab fordi:

- de spiser sammen og alt det der.

Bosted for aktive misbrugere (som løber ud i terminalpleje).

Botræningscenter fordi:

- så kom vi ud over forsorgshjem og alle de der syge-begreber.

Hospice fordi:

- det jo er palliativt. Vi helbreder jo ikke, vel. Vi lindrer jo og omsorgsdækker og passer op. Der er vel ingen decideret behandling i det her.
- Det der fylder mest er problematikker der kan sammenlignes med et hospice.

Ikke hospice fordi:

- nogle af dem måske kan leve 10-15 år.

Længerevarende boform fordi:

- der vil være beboere her som bor her i længere tid og nogle få af dem vil flytte igen. Jeg ved at vi kommer til at få flere som ikke har de voldsomme plejebehov, men hvor man kan sige, at det mere er den social-pædagogiske regulering og det at de kommer under et tag og får ritualer og rammer og rutiner. Det er allerede en stor del af opgaven, men det vil formentlig komme til at fylde noget mere, hvor plejen vil fylde lidt mindre.

Omsorgshjem fordi:

- der er ikke den helt store forskel på plejehjem og omsorgshjem, men det er der så alligevel, når man snakker med kommunerne.

Omsorgs-bofællesskab fordi:

- det er utrolig meget omsorg.

Supplerende plejehjem fordi:

- det jo ikke er alternativt.